

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 22.

Onsdagen den 6 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 30 sistlidne mars.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af 51 m. fl. §§ i regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden och memorial

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till förbättrande af tullstatens enskilda pensionsinrättnings ställning;

n:o 46, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillstånd för Ystad—Eslöfs jernvägsaktiebolag att till riksgäldskontoret inbetala oguldna återstoden af ett bolaget beviljad lån;

n:o 47, med anledning af väckt förslag om upprättande af ett fullständigt register till kamrarnes protokoll med bihang för tiden från och med år 1867;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Åkers bruksegare af kronolägenheten Djekneängen i Södermanlands län;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från Visingsö ekplantering äfvensom en i samma ämne inom Riksdagen väckt motion;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Borstatorp n:o 1 i Kronobergs län;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Linköpings stad;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af viss del af myntverkets tomt n:is 1, 2 och 8 i kvarteret Bryggaren å Kungsholmen;

n:o 53, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1891 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrederade kronoegendomar m. m.; samt

n:o 54, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel; äfvensom lagutskottets utlåtanden:

n:o 37, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

n:o 38, i anledning af väckt motion angående ändring i förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 43 och 44 samt bankoutskottets nämnda dag bordlagda memorial n:o 14.

Föredrogos å nyo statsutskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, angående ordnande af landtförsvaret.

På framställning af herr talmannen beslöts, att detta utlåtande skulle punktvis föredragas och punkten I sålunda, att först skulle afgöras de i punkten förekommande, med bokstäfver betecknade momenten, derefter det af utskottet i punkten föreslagna vilkor och slutligen utskottets i afseende på punkten i sin helhet gjorda hemställan.

Punkten I.

Mom. a).

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m m.*

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag har icke något att invända mot denna punkt, men jag skall i alla fall anhålla att, eftersom ärendet föredrages på en gång i båda kamrarne och det sålunda är svårt att vara i rätt tid tillstädes på båda hållen, få begagna mig af tillfället att yttra mig här i hufvudsak så väl öfver detta utskotts hemställan i sin helhet som beträffande lagutskottets. Jag skall bedja att få yttra mig derom, oaktadt jag väl känner denna kammars stora intresse för försvaret, hvilket bland annat visades genom den majoritet, med hvilken Kongl. Maj:ts förslag i fjor blef af denna kammare antaget, fastän jag vet, att många af eder, mine herrar, skulle hafva önskat detta försvar betydligt starkare. Oaktadt jag sålunda vågar hoppas, att så väl lagutskottets som statsutskottets förslag komma att af kammaren bifallas, begagnar jag tillfället att förklara, att jag för min del icke har något att invända mot de militära förändringar, som

dels lagutskottet dels statsutskottet gjort i Kongl. Maj:ts förslag. Hvad sjelfva saken beträffar, anser jag det såsom en skyldig uppmärksamhet mot kammaren att söka framställa de synpunkter, ur hvilka frågan enligt min uppfattning bör ses, äfvensom att anföra några siffror, som kunna vara af intresse för sjelfva saken.

Anslag till
arfooden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.

(Forts.)

Afgörande och grundläggande för hela frågan är enligt min uppfattning, huru stor här vi böra, eller rättare sagt *måste*, uppställa vid krigstillfälle. Detta *måste* blifver ju något hårdare för de små än för de stora länderna. De små länderna hafva absolut taget små härar och måste därför relativt taget mera anstränga sig för att försvara sitt oberoende än de stora länderna, och detta måste ytterligare accentueras i ett land sådant som vårt med dess hafomflutna läge, dess stora längd, 5 gånger så stor som bredden, samt dess långsträckta, för fienden åt båda hållen åtkomliga kuster. Visserligen hafva vi till följd af detta vårt läge den stora fördelen, att fienden sjövägen icke kan komma med stora truppmassor på en gång, sannolikt ej med mera än 25,000 å 30,000 man. Men å andra sidan hafva vi äfven deraf den olägenheten, att vi icke veta, på hvilken punkt vi blifva anfallna. Man måste söka koncentrera så mycket trupper som möjligt på den afgörande punkten, men å andra sidan kan man icke fullständigt blotta den öfriga delen af landet på trupper, hvaraf således synes, att vi behöfva mycket trupper. Man kommer snart till den slutsatsen, att vi *måste* ställa upp så mycket trupper, som vi kunna, men då blir frågan, huru mycket vi kunna ställa upp. Den bästa ledningen för besvarande häraf är att se, huru andra länder gjort. Man kan härvid inskränka sig till att tala om antalet infanteribataljoner, då infanteriet är hufvudvapnet och hjälpvapnen måtte rättas derefter, samt då den mobiliserade bataljonens storlek nu nästan öfverallt är densamma, eller omkring 1,000 man. Man finner då, att depôttrupper och landstorm uteslutas, att de flesta öfriga europeiska länder hafva, på en folkmängd motsvarande vår, i rundt tal på krigsfot 125 bataljoner. Somliga små länder ställa upp mera, såsom Schweiz 370, Bulgarien 204; sedermera kommer en grupp, Nederländerna 115 samt Danmark, Rumänien och Norge respektive 107, 108, 109, siffror, som svenska generalskomitén kommit mycket nära med sitt förslag om 102 bataljoner, och det är ungefär detsamma, som 1875, 1878 och 1883 föreslogs, då siffrorna varierade mellan 98 och 102. Vi hafva således här en tydlig anvisning om, hvilken storlek hären bör hafva. Men huru mycket kunna vi ställa upp efter vår nuvarande organisation? Jo, 73 bataljoner, deraf 3 på Gotland. Således endast 70 på fastlandet. Efter nuvarande organisation kunna vi således i lyckligaste fall endast uppställa ett betänkligt minimum. Jag accentuerar detta nu, men skall komma tillbaka dertill framdeles. Men med dessa 73 bataljoner, inberäknadt specialvapen, landstorm och depöter, kommer man ändå upp till 130,000 man. Deraf äro ungefär 50,000 man depöter och icke stridande; de stridande äro 80,000. Men af dessa kunna icke koncentreras på en punkt mer än 50,000 stridande, motsvarande 3 å 4 utländska arméfördelningar. Det är således ett ganska litet minimum. Denna siffra af 130,000 är icke obetydligt lägre, än hvad alla de olika arméförslagen uppställt, nemligen 160,000 till 185,000 man.

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.

(Forts.)

Då frågas, huru äro dessa 73 bataljoner sammansatta? När vi skola ställa upp dessa 130,000 man, kunna vi icke skrapa ihop mer än omkring 40,000 stam och f. d. stam. Således återstår 90,000 man beväring, och tager man endast infanteriet, som jag nyss talade om, så hafva vi 25,000 man stam, i rundt tal, och 70,000 man beväring. Bortser man från den del af stammen, som måste användas som befäl och beställningsmän, finner man, att vid det mobiliserade infanterikompaniet stå såsom stridande menige man i ledet icke mer än 53 man stam och 147 man beväring, d. v. s. $\frac{3}{4}$ är beväring, och en beväring med 42 dagars öfning. Enligt min tanke och bestämda öfvertygelse ligger häri vår armés allra största svaghet. Bataljonens öfningstid är så liten, när $\frac{3}{4}$ af bataljonen icke öfvas mer än 42 dagar, att medelsiffran af öfningsdagar uppgår endast till 96 dagar eller $\frac{1}{10}$ af öfnings-tiden vid en tysk infanteribataljon och icke mera än hvad infanteri-bataljonerna öfvas i Norge, som har den minst öfvade armé i Europa. Stam och beväring är naturligtvis ett användbart system, men då fordras, att det skall vara mycket stam, uppgående till åtminstone hälften, eller också väl öfvad beväring. Ty det är gifvet, att om beväringen utgör $\frac{3}{4}$ af bataljonen, är det den, som sätter pregeln på bataljonen, och öfvas denna beväring endast 42 dagar, blir denna pregel underhaltig. Dessa 42 dagars karlar, hvaraf en stor del under 3—4 år hunnit temligen fullständigt glömma bort det lilla de lärt, hafva ej kunnat blifva tränade till att med tung packning tillryggalägga de långa marscher, som äro nödvändiga vid början af ett krig. De kunna icke sköta sig under fältlivets besvärligheter, utan en mängd duka under för sjukdom och ansträngningar. De kunna icke, då de skola gå fram mot en position, söka det skydd i terrängen, denna erbjuder en öfvad soldat, och slutligen, värst af allt, de kunna icke skjuta sin fiende, ty de hafva icke fått någon öfning i att skjuta. Dessa $\frac{3}{4}$ af infanteriet blir egentligen ingenting annat än kanonmat, och frågas: har landet rättighet att vid fredsbrott skicka ut 10,000-tal af sina söner till en säker död utan motsvarande nytta? Vi kunna med skäl säga, att våra specialvapen äro bättre, än de någonsin varit. Vi kunna med skäl säga, att våra officerare och underofficerare äro bättre öfvade, än de någonsin varit, och att man lägger ned ofantligt mycket arbete och intresse på stammens och beväringens öfvande, och att den tillmätta tiden blir väl använd. Men ändock måste man erkänna, att vi aldrig gått ut vid ett krigs början med så litet öfvade trupper, som nu relativt till våra motståndare skulle blifva fallet. Man har numera ej någon tid till längre öfningar vid krigsrustningar. Värnpligten kallar stora massor under vapen. Jernvägarne kunna med lätthet föra fram dem, och requisitionssystemet möjliggör deras underhållande. Härarne svälla också nu ut till en storlek utan jemförelse mot förr, och icke bryr sig någon människa om, om vi icke kunna följa med. Förut kunde man under krigsrustningarnas gång under månader, kanske halfår, hafva förhoppning att öfva upp folket. Detta går icke numera för sig. Dessa stora folkkrig äro så förfärliga till sina verkningar, att man försöker dels uppskjuta dem, dels göra dem så korta som möjligt. Mobiliseringen sker därför med svindlande hastighet och kriget genomföres med en hänsynslöshet utan like, ty man vet, att, om än

30 à 40,000 man skjutas ned på en månad eller par, är det dock litet emot dem som dö af sjukdomar, om kriget drager ut i årtal. Det är således med fullt klart medvetande kriget drifves på detta sätt.

Vi måste göra efter hvad de andra göra, det kan icke hjälpas. Något måste göras för att afhjelpa vår svaghet härutinnan; och jag tror äfven, att hvar och en här är fullkomligt öfvertygad derom, att något måste göras genast, ty hvilken militär ändring vi än företaga, dröjer det många år, innan den blir fullt genomförd. Om vi vidtaga denna förändring om värnpligtens utsträckande till 90 dagar, dröjer det ju 8 à 9 år, innan den går igenom ens de årsklasser, som behöfvas för att vi skola hafva första linien fullt färdig; och innan andra uppådet och landstormen vore färdiga, skulle vi vara långt inne på nästa århundrade, och hvad kan då hafva händt? Vill man förbättra bataljonerna, finnas icke mer än två sätt: antingen öka stammens antal eller beväringens öfningar. Ökar man stammens antal, så bör den åtminstone uppgå till hälften. Den skulle då ökas med 14,000 man, och det kan gå för sig på två vägar, den indelta eller värfvade. Att öka den indelta stammen med 14,000 man för en årlig kostnad af 3,000,000 torde icke kunna ifrågasättas. Det högsta man skulle kunna tänka sig vore att sätta upp de 2,500 anslagna och indragna numren vid det indelta infanteriet äfvensom att uppsätta 1,100 nummer genom att in natura uttaga den nya ordinarie roteringen. Det är allt, men det räcker icke långt. Tanken att på indelt grund vinna en reserv genom att förkorta den indelta arméns tjenstetid är nog militäriskt riktig, men dess förverkligande torde få anses som en omöjlighet, enär detta ej skulle kunna ske utan att ålägga rust- och rotehållarne en 2 à 3 gånger starkare rekrytering än nu. Äfven har den tanke framkastats, att låta de indelta soldater, som äro öfver 40 år, slippa öfningar för att i stället blifva i tillfälle att bättre kunna öfva rekryterna. Men i så fall blefve det öfver 6,000 man, som skulle göra ingenting för en årlig kostnad af omkring 1,000,000. Detta är icke ett ekonomiskt sätt att skaffa sig en reserv, som dessutom icke blefve en reserv; så att på den vägen går det icke.

Då frågas: går det på den värfvade vägen? Jag behöfver icke här yttra mig mycket om den värfvade armén, därför att den i denna kammare icke läser hafva stora sympatier, men jag vill dock i alla fall framhålla några saker. Den motion, som i detta syfte framstälts af en stor del personer i Andra Kammaren, säger, att alla för närvarande för försvaret anslagna medel skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, och att därför skulle hållas en så stor värfvad armé som möjligt. Enligt en öfverslagsberäkning skulle man då kunna komma upp till 27,000 à 28,000 man. Men för att hålla denna styrka komplett måste, derest ej, såsom i reservationen framhålles, stammen skulle ned sättas till 25,000 man, om man beräknar proportionsvis samma antal rekryter som vid våra nuvarande värfvade trupper eller i medeltal 25 procent af hela styrkan, årligen värfvas omkring 7,000 man, d. v. s. ungefär hvar fjerde stridsduglig yngling och dubbelt så många som de 3,500, som för närvarande årligen anskaffas till den värfvade och indelta armén. Har man någon utsigt att kunna erhålla detta antal eller någon garanti därför? Säkerligen icke. Jag skall taga ett par

*Anslag till
arfvodens åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.*

(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.

(Forts.)

exempel för att visa, hvart det tager vägen, då man söker ställa allt på värfvad fot. Det är två länder, England och Holland, som försökt sig på saken. England är den enda europeiska magt, som har uteslutande värfvad armé. Dess aktiva armé är cirka 200,000 man, hvilket proportionsvis till vår folkmängd utgör 27,000 man eller ungefär den siffra jag nyss nämnde. Men ehuru denna armé är mycket dyr, så att hvar karl kostar i medeltal per år, allt inräknadt, 1,500 kronor eller ungefär dubbelt emot i en vanlig värnpligtsarmé, hvilket under motsvarande förhållanden skulle höja vår ordinarie budget till 42,000,000, så finnes dock inom engelska armén omkring 5,000 vakanser och 5,000 rymmare årligen. Men hur få de folk? Jo, de taga dem så unga som möjligt. 60 procent äro under 19 år. Man klagar ock der ständigt öfver rekryteringen. Denna armé är icke heller ett tillräckligt försvar för England, oafseth dess stora flotta. Känslan deraf har gjort, att Englands söner känt sig skyldiga att frivilligt deltaga i landets försvar, och på sådant sätt har England fått en här af 220,000 man frivilliga af alla vapen, motsvarande hvad vi kalla skarpskyttar, som äro ganska väl öfvade och icke just kosta staten något.

Om vi nu gå till det andra landet, Holland, som opererar med en gammal härorganisation från 1815, som de för närvarande mycket arbeta på att få ändrad och tidsenlig — och derhän lära de nog komma förr än vi — så skall det hafva en värfvad armé af 17,000 man, men den har 30 procent vakanta, så att den effektiva styrkan ej utgör mer än cirka 12,000 man. Dessutom hafva de årligen 11,000 utlottade värnpligtige med nio månaders och ibland till och med ett års öfnings-tid. Vi se dessa båda rika länder nödgas komplettera sina arméer, det ena på frivillighetens väg, det andra genom värnpligten i dess mest förhatliga skepnad, utlottning af ett mindre antal beväring. Den vägen går det således icke.

Jag skulle vilja nämna ett ord till, och det är om den reservation, som afgifvits af en del ledamöter från Andra Kammaren inom statsutskottet. Jag vill med afseende å densamma endast fästa mig vid en sak,

Reservanterna säga nemligen på sid. 46 i betänkandet, att de se ett slags garanti för möjligheten att bestrida rekryteringen af de ny-upsatta värfvade trupperna deruti, att man skulle kunna betala en stor lön, ty denna skulle kunna uppgå till 214 kronor för hvarje nummer, under det densamma vid nu befintliga värfvade trupper icke har uppgått till mer än omkring 125 kronor. Men huru har man kommit till denna siffra af 214 kronor per man? Jo, de genom vakansafgifterna och på annat sätt uppkommande tillgångarne skulle fördelas på den till ett antal af omkring 16,000 man reducerade stam, som komme att utgöras af nyupsatta, värfvade trupper. Men detta manskap måste väl äfven öfvas, och hvar skall man taga de härför erforderliga medlen ifrån? I allmänhet hade man tänkt sig, att det skulle kunna försiggå på det sättet, att folkets aflöning minskades och de härigenom besparade medlen användes till deras underhåll och öfning. Man blir icke heller klok på, hvilken öfning reservanterna och motionären tänkt sig, ty i motionen talas om 1885 års grunder samt föreslås, att den första kapitulationen skulle något förlängas, eller till tre år, bland

annat för bättre öfnings skull. Men om den värfvade truppen skulle hållas inne i tre år, hvar skulle kostnaden härför tagas eller huru blefve det då möjligt att beräkna aflöningen till 214 kronor per man?

Skulle det åter vara deras afsigt, att den värfvade soldaten icke finge öfvas mer än den indelte, så går det ändå icke ihop. Den lilla öfningstid af fem månader, som kommer den indelte rekryten till del, kan möjligen för denne vara tillräcklig, ty han är vänligen af utvaldt folk, bofast och gift och derigenom i besittning af vissa disciplinära egenskaper, som göra, att man icke behöfver använda särskild tid på bibringandet af verklig disciplin; dessutom kommer alltid tanken på att så länge vara bunden vid fanan att verka befordrande i samma riktning. Så liten öfning är emellertid icke tillräcklig för den värfvade karlen. Men äfven om man antager, att man i detta hänseende går så långt ned som till den nämnda öfningstiden, så blir det med en sexårig tjänstetid tre gånger så många rekryter, som nu årligen förekomma vid den indelta armén, och öfningsanslagen räcka knappast till för denna kontingent. Frågan, hvarifran de nödiga medlen för den nya stammens öfningar skola tagas, har alltså ännu icke kunnat besvaras, och någon garanti existerar således icke heller i aflöningens storlek, då den uppgifvits till 214 kronor.

Häraf torde framgå, och jag tillåter mig ytterligare betona, att vårt försvar icke kan stärkas vare sig på den indelta eller värfvade arméns väg, men då det måste förstärkas, finnes icke något annat sätt än genom värnplikten eller genom ökning af beväringens öfningar. Herrarne veta alla, och jag vill icke fördölja det, att jag helst skulle hafva ställt mig på den rena värnpligtens grund, ty jag är öfvertygad, att vi måste komma derhän, och det enda sättet att få en här, som kan försvara oss, är att finna häruti. Men derom kan nu icke blifva fråga, ty Riksdagen kan icke anses mogen för ett så stort steg. Då emellertid, såsom jag sade, en förstärkning är nödvändig och icke någon annan väg än den nyss nämnda finnes, måste vi göra något, som enligt min tanke är ett steg i den rätta riktningen. Detta medför äfven den fördelen, att verkningarna af den utsträckta öfningen göra sig känbara hela vägen igenom, d. v. s. man får igen beväringens öfningar uti den ökade dugligheten hos alla årsklasser ända ut till landstormen. Då blir frågan, huru mycket beväringens öfningar skola ökas. Jag skulle för min del hafva velat öka dem så mycket som möjligt, men derom torde alla hafva öfverensstämmande åsikter, att när vi behålla stammen, kan ifrågavarande öfningstid ej föreslås längre än till 90 dagar. Dessa 90 dagar äro ju ganska litet, men ändock, såsom sagdt, något. Det är icke mer än hvad generalskomitén afsett för de icke stridande; ersättningsstrupperna och reserven i Finland och Italien och äfven något annat land, jag tror Grekland, erbålla en så stor öfning, under det att reserven i Tyskland och Österrike öfvas i 140 dagar. Detta är således icke mycket, men det får deraf göras det bästa möjliga; man kan tänka sig, att af rekryterna den bästa delen tages ut, att de intelligenta och starkaste karlarna öfvas särskildt i skjutning och på annat sätt, så att, då de vid regementsmötena sättas tillsammans med det gamla manskapet, de genast tillika med detta från första dagen kunna uppträda såsom en trupp. Befälet skulle sålunda vänja

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Ports.)

sig vid att kommendera och leda fältstarka afdelningar, och man kunde hoppas få en trupp, som vore användbar genom större skjutskicklighet och andra egenskaper. Ökad öfning för beväringen komme äfven att afsevärdt förstärka trängen, som nu är mycket svag, i synnerhet som beväringen utgör 90 procent af alla hithörande trupper. Artilleriet och fortifikations-trupperna komme likaledes att förstärkas deraf. Äfven i afseende på den viktiga punkten rörande reservbefälsinstitutionen kunna de 90 dagarne göra en hel del. Nu exercera årligen 700 studenter, och af dessa, som böra vara intelligent folk, torde på tre månader kunna göras ett dragligt underbefäl eller åtminstone vice korpraler. Det är gifvet, att hvad man på detta sätt möjligen kan och måste söka åstadkomma är ett minimum, ty de 90 dagarne äro ett minimum som är ganska litet, och jag behöfver icke förklara, såsom jag äfven i fjor sade, att jag icke kan tillstyrka Kongl. Maj:t att afpruta en enda dag utaf dessa 90. Det har emellertid, såsom herrarne sett och hört, funnits de som anse, att äfven dessa 90 dagar äro för mycket, och de hafva föreslagit, att man må gå ned till 60. Det slutliga svaret från detta håll blir vanligen en hänvisning till kommittenterna och ett påstående, att folket icke är benäget att göra några uppoffringar för försvaret. Men få kunna väl sägas vara villiga att frivilligt göra uppoffringar af denna art. Ur denna synpunkt skulle man icke ens vara berättigad att pålägga folket skatter. *Der* ligger således icke frågans kärnpunkt, utan frågan gäller, om folkets representanter kunna få klart för sig, hvad som enligt deras öfvertygelse är absolut nödvändigt för fäderneslandet; i enlighet härmed böra de sjelfständigt handla och sedan stå för sitt beslut.

Man har ock velat påstå, att en tillökning i värnpligten skulle öka emigrationen, men detta kan icke påvisas. Utförliga statistiska undersökningar, som varit införda i krigsvetenskapsakademiens tidskrift, hafva ådagalagt, att ändringarna i våra värnpligtsförhållanden icke inverkat på emigrationen; det är naturligtvis härvid icke fråga om antalet af manliga plus qvinliga utvandrare utan om proportionen mellan dessa båda kategorier, och denna har icke förändrats efter inträdda skärpningar i värnpligtens utgörande.

Det är dessutom mycket olika åsichter, om hvad folket tänker i förevarande fråga. Vi kunna uti den inom landet pågående försvarsrörelsen se ett ganska märkligt tidstecken. Den allmänna svenska försvarsföreningen räknar mer än 400 lokalförbund med öfver 30,000 medlemmar, oafsedt de 111 förbund, öfver hvilkas medlemsantal uppgift icke blifvit ingifven. Denna förening sammansköt i fjor öfver 60,000 kronor och den har publikationer, som gå ut i öfver 30,000 exemplar. Den svenska qvinnoföreningen med omkring 3,000 ledamöter har redan samlat nära 100,000 kronor. Det är att märka, att denna rörelse är fullkomligt frivillig, och att dylika företeelser äro egendomliga för de skandinaviska länderna, hvarest representationerna af olika skäl gått långsamt framåt med försvarsväsendets utveckling i jämförelse med det öfriga Europa. Der har folket fattats af oro och då det funnit, att dess lagliga förgångsmän gått för långsamt, har det gått om dem genom att ålägga sig sjelfbeskattning m. m. Jag tror, att man äfven bör fästa uppmärksamheten vid detta faktum.

För att nu återgå till våra bataljoner, tror jag, att det icke kan disputeras, att dessa, som i våra föräldrars tid voro fullt jemförbara med andra nationers, nu äro dem relativt underlägsna. Finnes då något annat hos vårt folk, som kan sättas i stället såsom en motvigt och förminska faran af ett krig? Kunna vi säga, att vi hafva mer krigiska dygder nu än förr? eller att vi äro villigare än förr att offra lif och blod för fosterlandet? Är folket mer härdadt och bättre egnadt än förut att svälta, frysa och segra tillika? Nej, tvärt om! Vi veta alla, att den egna fördelen sättes framför statens; vi veta att njutningslystnaden och konstlade behof minskat förmågan att bära de offer, som landets frihet och sjelfständighet kräfvat. Men ändå äro vi icke rädda för ett fredsbrott, utan invagga oss lättsinnigt i förhoppningar, att det fredslugn, som räckt snart i ett sekel, skall vara ännu några årtionden till, i stället för att längden af detta fredslugn borde säga oss att det nalkas sitt slut.

Enligt min uppfattning är denna dags beslut icke blott af militär betydelse, ty deraf kommer mycket att bero Sveriges anseende bland de öfriga Europas nationer. Ty om Riksdagen nu besluter, att svenska folket icke kan påläggas en värnpligtsbörda, som är mindre än hvad som påläggdes den sämst öfvade milisarmé i Europa, då är fråga, om vi fortfarande komma att räknas till de nationer, som äro lifskraftiga eller om vi skola öfverföras på listan på dem, som anses redan förbrukat sin kraft och äro stadda i återgång; och hvad skulle vi rätteligen kunna invända mot en sådan dom? Ty när ett folk kommit så långt, att individen icke vill offra lifvet för sitt land, är detta icke värdt att hafva ett fädernesland.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Vi hafva i år åter ett stycke arméorganisation på bordet; jag har icke räknat efter, hvilket det kan vara i ordningen, men visst är att ordningsnumret är mycket för högt. Det var med stor tillfredsställelse jag läste statsrådets anförande till statsrådsprotokollet den 4 januari innevarande år, ty jag såg deri klart och tydligt framställda en del principer, som i alla hänseenden äro rigtiga. Herr statsrådet har delvis upprepat dem här i dag, och jag får helt och hållet instämma i detta yttrande och särskildt i den dom, som uttalades öfver det värfvade systemet såsom grund för stammen. Denna grund är och blir således fullkomligt utdömd. Det var också därför med en viss undran, jag är ledsen ej kunna säga beundran, som jag läste hans senare anförande och såg honom afvika från dessa principer och låta sig förmås att framlägga samma förslag, som i fjor förkastades, och detta af ekonomiskt-politiska grunder men med förbiseende af de rent militära. Ty detta förslag är i sjelfva verket, med undantag af den förlängda beväringsofningen, endast en brokig lapp på vår gamla, redan allt för brokiga organisation; det saknar en principfast grund att stå på och ett bestämdt militäriskt organisativt mål att gå emot. Det påminner om en liniemarsch, då rigtrotten icke fått någon fast point de vue. Rubbningar och bristande samband uppstå snart i leden, sammanhanget mellan truppens olika delar minskas och innan man vet ordet af, går marschen i en helt annan rigtning än den ursprungliga.

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
arfooden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

Att det föreliggande förslaget går ut ej endast på att öka de värfvade truppernas antal utan ock på att förvandla redan befintliga indelta trupper till värfvade, är något som jag på det högsta måste ogilla. Den dörr för ökad införande af en blandad stam, bestående delvis af indelt, delvis af värfvadt manskap, som sålunda öppnats, har af statsutskottet djerft passerats och vägen än vidare fortsatts genom sålva löften och förespeglingar om värnningssystemets genomförande såsom allmän bas för hela vår härordning, löften, på hvilka ock Andra Kammarens reservanter tagit fasta. Till sist stannar utskottet vid den meningen, »att, sedan de af utskottet ofvan angifna förbättringar och förstärkningar af landtförsvaret blifvit genomförda, organisationen af armén, i stort sedt, skulle kunna anses tillfredsställande». Detta är i synnerhet ett bevis på den naiviteten och lätta sinne, hvarmed man i år behandlat landets försvar. Jag kan icke instämma i detta yttrande.

Hvad värnpligten angår, anser utskottet, att den vidsträcktare tillämpningen häraf, som äfven föreslås Riksdagen, skulle ansenligt förstärka vår försvarskraft och har deruti visserligen rätt. Men då mängden tyckes tro, att med detta förslags antagande äfven försvarsfrågan vore löst, måste jag härvid göra den anmärkningen, att man icke må föreställa sig, att de 90 dygnen skulle vara tillräckliga eller gifva tillräcklig fasthet och öfning åt de värnpligtige, äfven med den stående stam, som nu bestås; långt derifrån! För att icke tala om bristen på befäl och underbefäl, som fortfarande kvarstår, och de brister i organisationen, som i synnerhet skulle göra sig känbara vid en mobilisering. För 20 år sedan framlades visserligen ett arméförslag, grundadt på stam (indelt) och beväring, med endast 90 dagars öfning för denna senare. Men anspråken på den enskilde mannens utbildning äro nu helt andra, än då var förhållandet. Vigtiga förändringar hafva inträffat under de senare åren, särskildt genom införandet af de lång- och snabbskjutande gevären samt det rökfria krutet. Eldens betydelse och verkan under striden har högst betydligt vuxit och dermed fordringarna på soldatens skjutfärdighet. Ett anfall med slutna trupp på ett orubbadt fotfolk anses nästan omöjligt. Fiendens ställning och trupp måste först bearbetas med artilleri- och infanterield, och först sedan denna gjort stark verkan, kan angreppet utföras med hopp om framgång. Infanterielden börjar numera ej först på några hundra alnars afstånd, såsom förr var fallet, utan på ett å två tusen meters afstånd, och endast en god skytt kan på denna distans uträtta något med sitt skjutvapen, huru godt detta i sig sjelft än må vara. Naturligtvis fordras det större skicklighet hos infanteristen att kunna sköta sitt gevär och på dessa långa distanser göra fienden verklig skada. En större skicklighet i begagnandet af terrängen är ock nödvändig, i synnet vid användning af rökfritt krut. Förr befunno sig de stridande efter några salfvor inhöljda i rök, som dels dolde fienden och mycket neutraliserade äfven den säkraste skytts förmåga, då han ej kunde säkert urskilja det mål, hvarpå han sköt, dels gjorde det möjligt att hålla den egna truppen mera samlad. Numera är fältet rent, den gode skytten skjuter säkert och på långa distanser; och hans öfverlägsenhet öfver t. ex. vår i skjutning mycket underhaltiga beväring är lätt att inse. Att gå fram med slutna trupper på stridsfältet är

icke mera att tänka på såsom förut, då det var möjligt att, så länge befäl och flygelkarlarne funnos kvar, i slutna led marschera fram med halföfvad beväring. Nu måste man alltid gå fram i spridd ordning och soldaten måste icke blott tänka på att göra fienden skada, han måste äfven hafva en stark känsla af sambandet inom truppen. Upphör detta, råkar allt snart i oreda och blir till en oordnad hop, som mejas ned såsom säd för lien. De 90 dygnen äro således numera långt ifrån tillräckliga såsom öfningstid för de värnpligtige. Jag säger detta dels för att varna för prutförsök och dels för att påminna om att, äfven i den händelse det nämnda förslaget skulle gå igenom, äro vi långt ifrån på det klara med denna fråga.

Jag bör ock anmärka, att i 1870 års förslag ingick en ej ringa ökning af indelta stammen. Genom uppsättning af vakanta och indragna rotar samt rotering af vissa delar af landet, som nu äro fria derifrån, samt genom öfverflyttande af 2,300 båtsmansnummer till armén, skulle den indelta stammen af fotfolk ökats med öfver 6,700 man.

Hvad min ståndpunkt till föreliggande förslag beträffar, är jag beredd att i år som i fjor rösta för det kongl. förslaget, ehuru jag på samma gång måste säga, att jag ej är fullt tillfredsstäld med en del bestämmelser deruti och framdeles kommer att yttra mig om en och annan af dem. Men härmed vill jag icke säga, att jag är benägen att bifalla alla punkter i *statsutskottets* förslag. Några af statsutskottets förändringar äro verkliga förbättringar, men andra äro af den beskaffenhet, att jag för min del måste sätta mig emot dem såsom enligt mitt begrepp felaktiga och falska. Jag vill icke heller neka till, att mig synes, att den afskrifning af grundskatter och indelningsverk, som på samma gång föreslås, utgör en väl stark betalning, och ett medgifvande härtill är så mycket farligare, som vi sedermera icke skulle hafva något att dermed betala nya framsteg inom försvaret, oaktadt sådana äro så väl behöfliga.

Medan jag har ordet, skall jag bedja att få göra några anmärkningar angående en tabell, som återopas i statsrådsprotokollet af den 4 januari 1892, men finnes bifogad statsrådsprotokollet af den 14 november 1890. Som denna tabell, n:o 4, synes vara tillkommen efteråt, finnes der ingen redogörelse för den, och som rubrikerna äro helt korta, är ej lätt få fullt klart för sig huru en del beräkningar äro uppgjorda. En kolumn heter: *ärlig kostnad per man och öfningsdag representerade i den mobiliserade hären*. Jag föreställer mig att man härvid gått så till väga, att man tagit hela öfningskostnaden i fredstid, delat denna med hela autalet öfningsdagar, samt derefter proportionerat sig till hvad den funna qvoten skulle göra i förhållande till hela den vid mobilisering påräknade styrkan. Tabellen visar t. ex. i Ryssland ett pris af endast 0,16 kr., i Frankrike 0,25 o. s. v. samt i Sverige 0,80 per mobiliserbar man. Men mig synas dessa resultat föga bevisande. Det behöfves ju endast, att vi öka våra vid mobilisering krigsskyldiga beväringsskylldiga klasser från t. ex. 12 till 20 och dermed den påräkneliga mobiliserbara styrkan med 80 å 100,000 man, utan att gifva vårt folk en enda dags mera öfning, för att få ett mycket vackrare resultat af kostnaden — på papperet!

En annan anmärkning har jag ock trott mig finna, om jag eljest

*Anslag till
arfvodet åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

förstått tabellen rätt. En annan kolumn upptager: *kostnad per öfningsdag per man af fredsstyrkan, beräknad efter hela budgeten.* Nu veta vi, att i de flesta länder stora lån upptagits i flera omgångar, lån icke på millioner utan på milliarder, använda för krigsändamål, såsom anskaffning af nytt artilleri (i ett par hela omgångar), nya gevär, ny uppsättning af många regementen, anskaffning af krigsmateriel af alla slag, nybyggnad af stora fästningar, samlande af ammunition och proviant m. m. i förråd m. m. Äro nu verkligen dessa stora summor medräknade i dessa länders budget? Och om så är, frågar jag, äro ock de räntor, hvarmed dessa lånta penningar under flera årtionden belasta landets budget, medräknade? Frågan är berättigad, då jämförelse göres med vårt land, der allt måste utföras utan lån och upptagas i årets budget.

Jag har tillåtit mig dessa anmärkningar, på det att ifrågavarande tabeller, som ju möjligen komma att äfven framdeles återopas, då måtte blifva så tydliga, att intet tvifvel må uppstå om deras berättigande vid jämförelse med våra förhållanden.

Hvad den nu föredragna punkten, angående 6 fördelningsintendenter, beträffar, får man nöja sig med hvad som är föreslaget. Jag får dock mot statsutskottet, som rosar sig af att hafva åstadkommit en tillfredsställande arméorganisation, framhålla, att det icke finnes någon generalbefälhafvare i det 4:de militärdistriktet, ej heller någon generaladjutant. Detta har icke varit någon hemlighet för vare sig Kongl. Maj:t eller statsutskottet, men utskottet har icke vågat tala derom, ty det skulle icke hafva smakat de magtegende i Andra Kamraren. Det är ju icke möjligt, att denna post skall förblifva oaföfnad, ty det är icke alltid som vi kunna beräkna att hafva en prins, som utan ersättning bestrider med denna befattning förenade göromål och svarar för dermed förenade kostnader.

I afseende på förevarande punkt har jag intet att invända, ty det är alltid godt att få dessa fördelningsintendenter, äfven om generalbefälhafvare i något distrikt skulle saknas.

Herr Abelin: Då vid förliden riksdag denna fråga förevar till behandling inom denna kammare, uttalade jag den mening, att Kongl. Maj:ts då föreliggande förslag icke motsvarade anspråken på en genomförd, något så när tillfredsställande organisation af försvaret, hvilket mål jag ansåg att man icke borde uraktlåta att uppställa, då såsom här var föreslaget, att alla tillgångar af grundskatter och indelningsverk lemnades såsom vederlag. Då jag detta oaktadt tillstyrkte bifall till första punkten af värnpligtslagen, hvars öde kunde sägas afgöra förslaget, öde, skedde detta under förutsättning och förhoppning att få sluta mig till en af herr Casparsson afgifven, vid utskottets betänkande fogad reservation, som afsåg att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan förstärkning af försvaret, att man kunde hoppas, att det skulle fylla sin bestämmelse. Denna reservation kom emellertid icke under kammarens pröfning, och grunden för min tillstyrkan var mig derigenom undanryckt.

Den något förbättrade organisationsplan, som innefattas i Kongl. Maj:ts nu föreliggande nådiga proposition, och hvilken, i betraktande

af de tillgångar, som offras för dess förverkligande, måste anses såsom slutstenen i organisationen, finner jag *såsom sådan* icke heller tillfredsställande. Och att denna organisationsplan mera allmänt befunnits otillfredsställande, derpå tyder icke blott en af flere ledamöter af denna kammare vid början af denna riksdag väckt motion, afseende förstärkning i försvarsplanen, utan äfven utskottets utlåtande, syftande till samma mål, liksom äfven ett yttrande af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i hans anförande till statsrådsprotokollet den 4 januari detta år, gående derpå ut, om jag fattat hans mening rätt, att den försvarsorganisation, som genom antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle skapas, komme att blifva bristfällig, ja, så bristfällig, att den vid allvarlig pröfning skulle visa sig förfela målet.

Herr statsrådet anser, vill det synas, att den bestående grunden är oförenlig med ett tillfredsställande försvar, och att ett sådant icke kan annorledes än på den rena värnpligtens grund vinnas. Denna uppfattning i hvad den går ut derpå, att den rena värnpligten är den mest rationella grunden för en försvarsorganisation och att det jemförelsevis starkaste försvaret kan på den grunden byggas, lärer väl icke någon, minst en fackman, vilja bestrida rättigheten utaf; denna åsigt måste man skänka sitt fulla erkännande, liksom man skolat hafva skänkt sin fullkomligaste aktning åt ett konsekvent bemödande att på den vägen vinna målet: »tryggandet af fosterlandets oberoende». Men, om jag således är med herr statsrådet så till vida fullt ense, kan jag dock icke frigöra mig från den öfvertygelsen, att ett för våra förhållanden passande, tillfredsställande försvar mycket väl *kunnat* och ännu kan, om än icke med samma fördel som för tjugu år sedan, på den bestående grunden vinnas, om nemligen de organisativa åtgärder, som vidtagas, stödja sig på kännedom om den institution, som sammanhåller det hela, dess inre väsen och de resurser den eger till utveckling i kraft och tjenstbarhet, liksom på god vilja att göra sig det ena och andra till godo.

Enligt min tanke kan således en tillfredsställande organisation vinnas såväl på den ena som andra grunden, på den rena värnpligtens lika väl som på indelningsverkets — en tredje grund gifves efter mitt förmenande icke — blott man ställer målet för sig fullkomligt klart och sedan vidhåller detsamma. Men intet kan vara olyckligare än ett sväfvande hit och dit; det måste nemligen inträffa att en del åtgärder, som under sådana förhållanden vidtagas, blifva hängande i luften, att de icke passa för den sakernas ordning som är, och knappast för det mål som föresväfvat, hvarförutom det gifver anledning till en misstro och en villrådighet, som icke kan annat än inverka ofördelaktigt för frågans afgörande. Fruktarna af de senare årens företeelser på detta område tala härutinnan ett varnande språk; den nu uppdykande olycksbringande tanken att man skulle ställa hela arméns stam på värfning är en af dessa frukter. Jag vill emellertid icke vidare uppehålla mig härvid, utan endast angifva min ställning till de föreliggande förslagen, Kongl. Maj:ts och utskottets.

I dessa förslag möter mig genast den för mig allt jemt motbjudande köpslagen, så mycket mera motbjudande, då, såsom nu är fallet, hela köpesumman erlagges, utan att det därför från början afsedda

*Anslag till
arfooden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.

(Forts.)

vederlaget annorledes än till någon ringa del vinnes. Då emellertid en förändring derhän, att intet vidare af grundskatter och indelningsverk efterskänkes, utan att i sammanhang dermed vinnes en fullt tillfredsställande organisation af försvaret, icke torde stå att erhålla, men kammaren möjligen kunde vara benägen till beslut som afse dels att afhjelpa vissa brister i Kongl. Maj:ts förslag, dels ock att undanrödja vissa af utskottet föreslagna afvikelser från samma förslag, skall jag tillåta mig att i ena och andra afseendet uttala min mening och sedermera, i öfverensstämmelse med den, för hvarje särskildt fall afge mitt votum.

För att till en början något uppehålla mig vid det viktigaste af allt, som de olika förslagen innehålla, eller värnpligtslagen, så är det med tillfredsställelse jag funnit Kongl. Maj:ts och utskottets förslag öfverensstämma i de hufvudsakligaste bestämmelserna i denna lag, de nemligen, som angå värnpligtstiden, öfningarnas längd, samt antalet och grupperingen af åldersklasserna. Det lider väl ej heller något tvifvel, att inom denna kammare en allmän anslutning kommer att ega rum kring dessa bestämmelser. Särskildt må det vara kammaren angeläget att genom att sluta sig till det synnerligen välbetänkta förslaget om åldersklassernas gruppering och antal oskadliggöra ett vid 1885 års riksdag med lätt sinne förordadt och obetänksamt fattadt beslut derutinnan.

Beträffande de af utskottet gjorda framställningar, hvilka afse att i vissa delar fullständiga Kongl. Maj:ts i den nådiga propositionen afgifna förslag, har särskildt den, som angår artilleriets förändrade organisation och förläggning, synts mig i så väl ena som andra afseendet välbetänkt. Genom artilleriets fördelning på sex regementen kommer nemligen hvarje arméfördelning att tilldelas ett artilleriregemente, bestående af 5 åkande batterier, hvarförutom första fördelningen skulle erhålla 2 ridande batterier, så att fältartilleriet komme att bestå af 32 batterier i stället för såsom Kongl. Maj:it föreslagit 31. De fördelar i öfrigt utskottet framhållit af sitt förslag tror jag äfven böra kunna vinnas, men tillåter mig påpeka, att så länge icke en bestämd lag är gifven för den för artilleriet så särdeles viktiga hästanskaffningen under krigstid, så är det synnerligen otillfredsställande sörjdt för denna angelägenhet. Skada nu blott, att utskottet så illa sörjdt för inrymmande inom de olika fördelningarna af personal, hästar och materiel, ty så vidt jag kunnat finna af kostnadsberäkningen, begär utskottet inga medel för uppförande af etablissement i andra och femte fördelningen lika litet som för tillökning af etablissementet inom sjetta fördelningen, som nu är afsedt för två, men efter det nya förslaget skulle komma att inrymma fem batterier.

Utskottets framställning derom, att i stället för en eller flera volontärskolor, hvarpå Kongl. Maj:ts förslag går ut, bilda en större underbefälsskola förtjenar allt afseende. De motiv, som utskottet anför, äro, endast de, tillräckligt talande för förslaget; men för dem, som ega vana vid truppföring och vid arbetet att utbilda truppförare, skall utskottets förslag ur än flera synpunkter befinnas synnerligen beaktansvärdt. Då utskottet gifvit den ifrågasatta nya skolan namn af *underbefälsskola* i stället för, såsom Kongl. Maj:it föreslagit, »volontärskola», trodde jag mig deri se en afsigt från utskottets sida att göra den nya

skolan till en utbildningsanstalt äfven för mannen ur de djupa leden och icke blott för dessa ynglingar, som komma och gå, och af hvilka en stor del aldrig gör krigstjensten till sitt yrke. Jag finner likväl icke i utskottets motivering något som gifver stöd för en sådan uppfattning af dess afsigt, och jag vill därför betona nödvändigheten deraf, att här äfven åt sjelfva truppen gifves tillfälle till en sådan utbildning, att den i högre grad än hvad nu är fallet må göras lämplig att bekläda de lägre underbefälsplatserna inom armén, särskildt den synnerligen viktiga korpralsgraden, nu till stor del bestående af mognade män, hvilka icke kunna nöjaktigt ersättas af dessa unga volontärkorpraler, huru vackra kunskapsprof de än må hafva lagt i dagen. Och för Riksdagen är nu ett tillfälle att, genom att biträda utskottets förslag och dervid betona önskvärdheten af att den nya skolan må blifva en utbildningsanstalt äfven för truppen, begära återupprättandet af en institution, som af 1869 års Riksdag på Kongl. Maj:ts förslag beslutades, och som efter att i 20 år hafva verkat till fördel icke blott som utbildningsanstalt för truppen, utan ock såsom ett kraftigt medel att höja allmänandan iuom armén plötsligt upphörde, hvar-efter korpralskolorna förlades till mötesplatserna och såmedelst återfördes till en *derutinnan* för ett par tre tiotal af år sedan öfvergifven ståndpunkt.

Ännu en brist i det kongl. organisationsförslaget, den betänkligaste af dem alla, anser jag mig böra påpeka, nemligen bristen på befäl synnerligast vid arméns hufvudvapen infanteriet. Den omständigheten, att alla sedan några och tjugu år tillbaka afgifna härordningsförslag med bindande skäl framhållit denna brist och att den nuvarande herr departementschefen förklarar, att den äfven under rådande förhållanden är påfallande, torde tillräckligt motivera angelägenheten af dess afhjelpande. Må hända har mången gjort sig den föreställningen, att denna brist skulle kunna afhjelpas med reservbefäl. Men utom det att detta slags befäl icke torde stå att vinna till erforderligt antal, så kan det icke, med den tienstgöring det kan få sig ålagd och med den utbildning, som är det ämnad, ersätta det fasta befålet vare sig i förmåga att undervisa och leda eller i militär uppfattning. Jag anser det derför af största vikt och såsom ett vilkor för att de nya bestämmelserna i värnpligtslagen skola komma till heders, att det fasta befålet vid infanteriet blifver ökad. Jag skulle kunna vara villig att afgifva ett positivt förslag i detta hänseende, men då ett sådant nu icke lär kunna framställas, får jag nöja mig med att sluta mig till herr Casparssons i sina fordringar mycket anspråkslösa reservation.

Vidkommande så de af utskottet föreslagna afvikelserna från Kongl. Maj:ts förslag, hvilka jag skulle önska få undanröjda, vill jag först uppehålla mig vid den, som angår höjd aföning för beväringen. Denna utskottets framställning, gående ut på att bereda beväringen en aföning, som, i betraktande deraf att ynglingen under vapenöfningarna är både klädd och född, svarar mot vanlig ersättning för ett dagsverke, är ett medel att neddraga värnpligten — denna allas pligt och rätt att värna landet — från dess stora och vackra idé och göra den till en dagsverksskyldighet, hvarförutom det blefve ett hinder för utsträckning, om så skulle behövas, af den allmänna värnpligten utöfver

Anslag till
arfvodet åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
 arfvoden åt
 fördelnings-
 intendentier,
 m. m.
 (Forts.)

det antal dagar, som nu är ifrågasatt, till följd af de stora kostnader, som dermed skulle vara förenade. Af denna anledning auser jag mig böra varna för anslutning till förslaget, hvilket skulle kunna misstydas såsom försök att på det allmännas bekostnad mota misstämning öfver de magtegrundades tillgodoseende af oskäliga förmåner, äfven detta på det allmännas bekostnad.

Utskottets från Kongl. Maj:t afvikande förslag att förse Vester-norrlands regemente med värfvad stamtrupp skulle jag icke hafva något att erinra emot, om icke de medel, som skola förverkliga denna organisation, skulle skaffas genom indragning af vissa indelta nummer. ur hvilken synpunkt jag naturligtvis icke kan biträda förslaget. Denna framställning gifver emellertid en osökt anledning att erinra, hurusom vid 1887 års riksdag, då beslut fattades om hela båtsmanshållets sät-tande på vakans, varnande röster höjdes inom denna kammare, för-manande, att åtminstone så många nummer borde undantagas från vakanssättning, att man kunde förse de norrländska infantericorpserna med indelt stamtrupp — en åtgärd, om hvars lämplighet föregående krigs- och sjöministrar varit fullkomligt ense. — Hade man vid detta tillfälle haft målet klart för sig och insett, att ingen nöjaktig orga-nisation af landtförsvaret för en längre tid framåt kunde åstadkommas annat än på indelningsverkets grund, så hade man nu icke behöft tillgripa det hardt när omöjliga för att få det viktiga behovet fylldt.

Till sist förekommer en afvikelse från Kongl. Majts förslag, mot hvilken jag måste på det bestämdaste protestera, den nemligen, som afser de skånska kavalleriregementenas sättande på vakans och man-skapets uppsättning medelst värfvning. Med den erfarenhet man eger om svårigheten att hålla de redan befintliga värfvade regementena fulltaliga, kan det icke annat än förvåna, att i detta nu en framställ-ning i sådant syfte framkommit. Den erfarenhet, som sedan länge vunnits, talar häremot; och herr statsrådet och chefen för landtförsvars-departementet bekräftar detta, då han i sitt af mig först citerade an-förande till statsrådsprotokollet yttrar, att det torde vara nästan omöj-ligt att till någon väsentligt högre grad än nu är fallet genom värf-ning tillgodose behovet af stamsoldater, och här ifrågasättes i sanning en tillökning af värfvade stamsoldater i »väsentligt högre grad», enär det är fråga om en tillökning, som, om de norrländska corpserna in-begripas, skulle i rundt tal belöpa sig till 3,600 man eller nära 50 procent af den nu befintliga styrkan, 7,571 man. Herr statsrådet har dessutom i sitt anförande i dag gifvit stöd för den uppfattningen, att en dylik åtgärd icke kan leda till det mål man eftersträfvat. Att herr statsrådet det oaktadt icke funnit någon anmärkning mot utskot-tets förslag, kan icke annat än väcka någon undran. Man frågar sig under sådana förhållanden, hvilka skäl som skulle göra en så genom-gripande åtgärd af nöden. Jo, svarar man, det indelta kavalleriet är icke tidsenligt; de militära krafven på kavalleriets krigsduglighet kunna icke tillgodoses med den nuvarande organisationen. Jag hade ämnat framlägga en jembörelse mellan den utbildning, som under de första åtta åren af hans tjänstetid nu egnas den indelte kavalleristen, och den, som under samma tid skulle egnas det i tanken nyskapade kaval-leriet, och jag har dervid att grunda miu uppfattning, hvad beträffar

det indelta kavalleriet, på faktiska förhållanden och mig benäget meddelade officiella uppgifter och, hvad det i tanken nyskapade kavalleriet beträffar, på det enda material som står till buds för ledning af ömdömet derutinnan, en utskottets bilaga; men då jag erfarit, att en annan ledamot af kammaren ämnar yttra sig i samma sak, har jag, då det kan vara till fyllest att få frågan från endast ett håll belyst, till honom öfverlemnadt mig tillhandakomna uppgifter, och afstår för tillfället från att vidare orda om denna sak. Om emellertid den utredning, som följer, skulle alstra den föreställningen, att helt andra bevekelsegrunder ledt utskottet vid uppgörandet af dess förslag, än månhet om kavalleriets tjänstbarhet, så är felet icke mitt.

Jag skall nu icke längre upptaga kammarens tid, men innan jag lemnar ordet, vill jag i en så viktig fråga gifva kammaren del af det slut, hvartill jag, efter ganska moget öfvervägande och ledd af en, som jag vågar tro, oveldig uppfattning, kommit; och vill så förklara, att då, *i motsats till hvad nu är förhållandet*, ingen garanti gifves för att hålla de ifrågasatta nya regementena fulltaliga, men det väl kan befaras, att den för ändamålet erforderliga kontingenten långt ifrån icke kan anvärfvas, då jag vidare anser, att den tjänstbarhet, det nyskapade kavalleriet efter utskottets anvisning skulle vinna, icke kan komma att öfverträffa den, som det indelta kavalleriet redan eger och än mindre den ökade tjänstbarhet som mycket väl åt det nuvarande indelta kavalleriet kunde beredas, och då slutligen den ifrågasatta åtgärden innebär början till upplösningen af den del af armén, som utgör det hufvudsakligaste stödet för vårt försvar, och hvars upplösning icke bör annorlunda medgifvas än i sammanhang med en garanterad, betryggande försvarsorganisation på den rena värnpligtens grund, jag icke kan annat än på det lifligaste protestera mot den föreslagna åtgärden. Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Falk, Helmer: Herr talman, mine herrar! Ehuru blott första punkten af statsutskottets betänkande föredragits, torde det likväl tillåtas mig att yttra mig öfver det Riksdagens pröfning nu underställda förslag i dess helhet, ty de särskilda punkterna i detsamma stå i det sammanhang med hvarandra, att man svårigen kan diskutera den ena utan att beröra äfven de andra.

Hvad då först beträffar *Kongl. Maj:ts* till Riksdagen afgifna förslag, så är det, i dess hufvudsakliga delar, detsamma som förliden riksdag framlades. De förbättringar, som äro vidtagna, äro nemligen af föga betydenhet. Jag torde således kunna hänvisa till det anförande, jag sistlidne riksdag på denna plats afgaf beträffande detta förslag; och att jag i hufvudsak kvarstår på samma ståndpunkt, torde jag icke behöfva försäkra. Min ståndpunkt var då den, att jag ansåg den militära valuta, som förslaget erbjöd, så ringa, jemförd med de oerhörda uppoffringar detsamma tog i anspråk, att det kunde uppväcka en skälilig tvekan, huruvida man borde bifalla det. Men med afseende på tidsförhållandena ansåg jag mig böra lemna min röst för förslaget, och kommer jag således äfven nu att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Frågan har nu emellertid råkat i ett annat läge genom de till-

Anslag till
arfvoden ål
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

satser till det kongl. förslaget, som *statsutskottet* ifrågasätter. Det kongl. förslaget förlidit år angaf sig sjelft som ett öfvergångsförslag, och flera ledamöter i denna kammare uttalade också, att endast under en sådan förutsättning kunde de lemna sitt samtycke till det-samma. Denna karakter af öfvergångsförslag är nu icke betonad, men man kan antaga, att regeringen betraktar saken på samma sätt. Nu har emellertid *statsutskottet* på grunden af det kongl. förslaget uppbyggt ett nytt förslag och kommer på sid. 33 i detta betänkande till den slutsats, som jemväl af en föregående talare redan är antydd, »att, sedan de af utskottet här ofvan angifna förbättringar och förstärkningar af landtförsvaret blifvit genomförda, organisationen af armén, i stort sedt, skulle kunna anses tillfredsställande». Det torde då tillhöra Riksdagen att pröfva, om så verkligen är förhållandet. Jag skall tillåta mig ingå i en sådan pröfning och anhåller, att herrarne ville ett ögonblick skänka mig sin uppmärksamhet; det är icke ofta jag tager kammarens tid i anspråk, men denna gång måste jag göra det.

I främsta rummet möter den anmärkning, att *statsutskottet* helt och hållet lemnat å sido den viktiga del af arméns organisation, som utgöres af *befälet*. Endast en reservant inom utskottet, till hvilken jag ber att få hembära min tacksamhet, har framställt ett förslag till befälets förstärkande. Man finner således, att frågan måste hafva varit före inom *statsutskottet*, ehuru utskottet icke funnit skäl att dervid fästa afseende. Men äfven i detta fall skall jag, för att icke vara vidlyftig och trötta kammaren med sifferberäkningar, hänvisa till det anförande jag sistlidne riksdag hade i precis samma fråga. Jag ber blott att i korthet få erinra derom, att alla komitéer, som haft i uppdrag att yttra sig angående landtförsvarets organisation, alla de förslag, som afgifvits 1869, 1871, 1875, 1878, 1883 och 1891, alla hafva ifrågasatt en högst betydlig tillökning af befälet, och äfven det sista af dessa förslag, det s. k. generalskomiténs, som i afseende å befälets antal satte ned sina anspråk långt under sina föregångare, ifrågasatte likväl en tillökning af 404 officerare, 105 underofficerare och 2,073 korporaler.

Men icke nog med att utskottet uraktlätit att taga befälets organisation i allvarligt öfvervägande; förslaget kommer äfven att leda till en mycket bekymmersam ställning för en väsentlig del af det *befintliga* befälet, nemligen den viktiga korpralsgraden. De flesta af eder, mine herrar, känna utan tvifvel våra indelta korpralers ställning och att de, såväl genom arten som beloppet af sina löneinkomster, äro till väsentlig del hänvisade att genom eget arbete förtjena sitt och familjens uppehälle. Om nu *statsutskottets* förslag vinner Riksdagens bifall, om öfningstiden för de värnpligtige utsträcker till tre månader, måste äfven korpralernas årliga tjänstgöring utsträckas till tre månader och derutöfver. Hela sommaren går för dessa förlorad för eget förvärf, de kunna icke uppehålla sin familj, ställningen blir olidlig och det kommer af denna anledning sannolikt att blifva omöjligt uppehålla korpralsgraden. Jag ber emellertid särskildt få betona, att, då jag säger detta, felet icke ligger i de föreslagna vapenöfningsgarnas längd, ty de skulle visst ej blifva för långa, utan felet ligger

i korpralernas ringa antal och den otillräckliga aflöningen. Jag ber få erinra om huru man i föregående förslag gått till väga i detta fall. 1871 års förslag, hvilket, i likhet med det föreliggande, var byggt på bibehållande af indelta armén som stamtrupp, förutsatte, utom en betydlig tillökning af officerarnes och underofficerarnes antal, att korpralernas antal skulle *tre-dubblas*, så att i stället för 6 korpraler och 6 vice korpraler vid hvarje kompani skulle antalet ökas till 18 korpraler och 18 vice korpraler på hvarje kompani. Jag torde knappt behöfva mer än nämna detta för att hvar och en skall inse den ofantliga vigt, som ligger på en dylik anordning, icke blott för fredsöfningarna, utan äfven för fyllande af den befälsbrist, som redan under första skedet af ett krig skulle komma att göra sig gällande. Äfven denna omständighet har reservanten påpekat, och jag ber att särskildt få hem-bära honom min tacksamhet för att han visat sig behjerta korpralernas ställning.

*Anslag till
arvodet åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)*

Sedan jag nu berört utskottets stora och måhända skickesediga uraktlåtenhet att vid den utvidgning och förstärkning af Kongl. Maj:ts förslag, som det företagit sig, icke taga hänsyn till befälsorganisationen, skall jag bedja att få öfvergå till de *positiva* förslag, som statsutskottet här framlagt.

I första rummet fäster jag mig vid det förslag, som rör vakanssättningar af de skånska kavalleriregementena och deras ersättande med värfvade trupper med en åtta-årig tjenstetid. Det är likväl här en omständighet, som statsutskottet alls icke synes hafva tagit i betraktande. Jag kan nemligen icke finna, att utskottet i detta fall ifrågasatt något medgifvande från rusthållarnes sida. Jag vill dock erinra derom, att ingen rusthållare är skyldig att utbyta den nuvarande rustningen in natura emot en kontant afgift. Vi komma nemligen här vid lag in på det privaträttsliga området. Ty det lärer rätteligen icke kunna förnekas, att rusthållareinstitutionen hade den rättsliga *karaktären* af ett kontrakt emellan rusthållaren och kronan, hvari vilkoren å ena sidan äro en förbindelse att utgöra en viss prestation (rustningen) och å den andra att därför lemna en viss ersättning, hvilken, såsom bekant, består i åtnjutande af rustningsröntan (rusthålllets egen ränta) och, der denna ej uppgår till kostnaden för rustningen, jemväl röntan från ett annat hemman, eller s. k. augmentsränta. Annu gäller, mine herrar, i full kraft den af indelningsverkets stiftare utfärdade förordningen af den 5 januari 1684, enligt hvilken, så länge rusthållaren uppfyller sina skyldigheter, »ingen skall hafva magt att rubba och röra honom». Nu invänder man förmodligen, att detta har ingen betydelse, enär rusthållarne otvifvelaktigt mycket gerna skulle gå in på rustningen mot en kontant afgift. Ja, det kan ju hända, att det finnes många rusthållare, som gå in derpå, men jag är icke öfvertygad om, att det icke kan finnas andra rusthållare, som anse det klokare, från sin synpunkt sedt, att behålla hästen än att lemna honom till kronan, och att lega en karl, hvilket kan ske för 120 å 130 kronor om året, och sedan, när lindringen uppgått till rustningsbesvärets hela värde, därför uppbära ersättning med 300 kronor.

För öfrigt är en annan omständighet härvid att taga i betrak-

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

tande, den nemligen, att det indelta manskapet icke är skyldigt taga afsked, när helst detta påfordras. Det eger rätt att tjena, tills pensions-åldern är inne. Sålunda kan en sådan förändring som här är i fråga icke genomföras annat än i mån af manskapets afgang och således under loppet af flera år. Under denna tid skulle det således ovilkor- korligen finnas tvenne olika kategorier af manskap inom sqvadron- nerna, hvarigenom uppkommer ett svaghetsstillstånd i militäriskt hän- seende, som jag här icke behöfver närmare påpeka.

Äfven en annan omständighet torde förtjena att beaktas. Såsom herrarne veta, har indelningsverket i grundlagen omgärdats med ett särskildt hägn. I 80 § regeringsformen heter det nemligen: »krigs- magten till häst och fot så väl som båtsmanshället af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kon- trakt och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orub- bade vara, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti samfäldt att göra; kunnande ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, tillkomma.»

»Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfäldt.»

Nu lärer det väl vara utan allt tvifvel, att, om man upphäfver de skånska kavalleriregementena och gör dem till *värfvade*, då har man dermed upphäft 1728 och 1730 års *indelningsverk för dessa båda regementen*. Sedan sådant skett, kan man icke säga, att grun- den är »orubbad». Nu invänder man: det är ju endast en del af in- delningsverket, som nu skulle rubbas, det hela står ju kvar. Ja väl, i år rubbar man indelningsverket för de skånska regementena, nästa år måhända för Smålands husarregemente och för Lifregementets dra- goner och husarer och sedan påföljande år för de indelta fotrege- mentena, och på detta sätt sönderplockar man bitvis hela indelnings- verket, och det skydd, som grundlagen gifver åt detta verk, skulle på sådant sätt göras fullkomligt illusoriskt. Ett dylikt sönderbrytande af indelningsverket lärer icke gundlagsenligt kunna på annat sätt ske, än att man i sammanhang dermed stiftar en sådan lag, som i 80:de paragrafens senare moment omnämnes, en lag som måste afse att omgärda den härordning, som träder i indelningsverkets ställe, med så- dana garantier för sitt bestånd att den, oberoende af dagens skiftande meningar och politiska partiställningar, icke skall löpa fara att i en handvändning slopas genom en gemensam votering i Riksdagens båda kamrar.

Jag återkommer till vakanssättningen, som, enligt mitt förme- nande, icke är någon verklig vakanssättning. Ty när densamma är satt i sådant samband med lindringen i rustningsbesvären, att denna lindring skall utgå till besvärets fulla uppskattade värde och rust- hållaren sålunda från statsverket i lindring uppår precis samma be- lopp, som han i vakansafgift erlagt, och derjemte är befriad från underhåll af häst och karl, så återstår för honom *intet* af hela rust- ningen, och denna så kallade vakanssättning är således i sjelfva verket

ingenting annat än ett *upphäfvande af de skånska kavalleriregementena och efterskänkande af hela rustningsbesväret.*

En sak, som här alldeles icke är berörd, är den, huru vida detta efterskänkande skall sträcka sig äfven till de kronohemman, som äro indelade till rustningen, och de berustade säterier, der enda rättsgrunden för besittningen är rustningens utgörande. Detta är en mycket intressant fråga, icke blott från statens sida, utan äfven ifrån den enskildes. Särskildt tror jag att det skulle vara klokt af rusthållarne, om de toge denna sak i öfvervägande, ty den tid skulle verkligen kunna inträffa, då de funno sig öfverraskade utaf att hafva »kastat ut barnet med badvattnet».

Om således denna s. k. vakanssättning lemnar skäl till de största betänkligheter, ökas dessa väsentligen, då man finner, på hvilket sätt utskottet afsett att ersätta dessa regementen. Det skulle nemligen ske genom värfning med en åtta-årig kapitulatienstid. Nu är det emellertid en känd sak för hvar och en, som något sysselsatt sig med hithörande frågor, att värfningen icke kan i vårt land utsträckas utöfver en viss gräns, så vida man ej har outtömliga tillgångar att använda, ett fall, som utskottet så mycket mindre torde hafva förutsatt, som man finner att årslönen för det värfvade manskapet, sedan rekrytbildningen vore fullbordad, skulle utgöra 90 kronor, en summa, som betydligt understiger den kontanta lönen, hvilken nu i allmänhet uppbäres af manskapet vid Skånska husar- och dragonregementena. Gränsen för värfningen torde således redan vara uppnådd. Till bestyrkande häraf tillåter jag mig åberopa hvad herr statsrådet och departementschefen nyss yttrade, ty om jag rätt uppfattade honom, var hans mening, att värfning i större utsträckning vore alldeles omöjlig. Han har dessutom i sitt anförande till statsrådsprotokollet af den 4 december förlidet år fält ett yttrande i detta fall, som jag ber att få citera. Det heter der: »att genom vanlig så kallad värfning i väsentligt högre grad än nu är fallet tillgodose behovet af stamsoldater torde, att döma af den erfarenhet, som under senare åren vunnits, vara nästan omöjligt.» Om han härmed måhända afsett värfning i större utsträckning, än nu är i fråga, då gäller omdömet otvifvelaktigt äfven i det föreliggande fallet.

Jag skall nu bedja att få i korthet redogöra för, huru denna nya värfning i Skåne skulle komma att ställa sig. Den nuvarande värfvade arméns numerär utgöres af 7,591 man. Af dessa funnos den 1 januari detta år 771 vakanta, det vill säga öfver 10 procent. Detta ehuru värfningsförhållandena under förlidet år voro mycket gynsamma, beroende på den arbetslöshet, som herskar i de större städerna, hvilka äro värfningens egentliga källa. Skulle man nu, såsom utskottet föreslår, värfva ytterligare 20 sqvadroner om sammanlagdt 2,000 man i Skåne, dertill 9 sqvadroner i Jemtland, en trängbataljon i Norrland samt slutligen 1,159 man stamsoldater vid de norrländska infantericorpserna, hvilka sistnämnda väl måste anskaffas genom värfning under en eller annan form, så skulle den värfvade armén ökas med omkring 50 procent och följaktligen det årliga behovet af rekryter ökas i minst samma proportion. Men att anskaffa så stort antal rekryter torde under alla förhållanden vara omöjligt, synnerligast då man ifrågasätter

*Anslag till
arfvodens ut
fördelnings-
intendentens,
m. m.*

(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

åtta-årig kapitulationstid, hvilket ju skulle gälla för största delen af tillökningen. Åttaårig värffningstid är, såvidt mig är bekant, icke försökt hvarken härstädes eller i andra länder och det finnes således ingen erfarenhet i den vägen att åberopa, men väl har all erfarenhet hittills ådagalagt, att ju längre kapitulationstiden är, desto mera försvåras värffningen, emedan de anvärfde icke vilja binda sig för så lång tid. För att bestyrka dessa mina uppgifter ber jag att få hänvisa till ett yttrande, afgifvet af en person, som väl måste tillerkännas vitsord i detta fall, icke blott genom sin embetsställning, utan äfven därför, att han under största delen af sin tjenstetid tillhört ett värffvadt regemente och särskildt känner till förhållandena i Skåne. *Kavallerinspektören* uttalade nemligen den 6 december 1886, rörande ifrågasatt förändrad organisation af kavalleriet, hvilken förändring skulle gå i samma riktning som det förslag, hvarom nu är fråga, följande: »Enligt min åsigt är en första kapitulation på 2 à 3 år mycket att föredraga framför en åttaårig, då man derigenom kan få ett betydligt större antal reservmanskap; värffningen skulle derigenom äfven betydligt underlättas. Rekapitulation borde naturligtvis på vissa vilkor tillåtas. Jag nämnde, att en åttaårig kapitulationstid och obligatorisk permission försvårar värffningen. De nuvarande värffvade regementena hafva ej på många år fått rekryter på längre tid än 3 års kapitulation och på 8 år tror jag det blifver omöjligt.»

I öfverensstämmelse härmed har man också nödgats frångå den normala värffningstiden på 6 år och nedsätta den till 4, 3, ja, till och med till 2 år; men äfven med denna korta värffningstid har det visat sig vara med stor svårighet förenadt att uppehålla värffningen, hvilket framgår af det kända förhållandet vid Göta och Vendes artilleriregementen och Kronprinsens husarregemente. Det lider väl således intet tvifvel, att en bland de första åtgärder, som finge vidtagas vid organisationen af det nya kavalleriet, måste blifva att nedsätta värffningstiden till hälften eller derunder; men derigenom fördubblas eller ferdubblas äfven behovet af rekryter, utrymmet i kasernerna blir otillräckligt, alla kostnadsberäkningar rubbas och hela organisationen sväfvat i fara.

Utskottet har emellertid beräknat det årliga rekrytbehovet till blott 264 man och menar, att då vid de nuvarande indelta kavalleriregementena i Skåne i medeltal insättas 138 rekryter årligen, man blott behöfver beräkna en årlig *tillökning* af 126 man. Men jag ber att få fråga, med hvad skäl man beräknar såsom tillgång för *värffning* dem, som nu tagit engagement vid de *indelta* regementena? Man kan väl icke säga, att dessa annars hade varit tillgängliga för värffning.

Utskottet begår således ett dubbelt misstag, då det såsom en gifven tillgång för de *värffvade* regementena beräknar de rekryter, som annars skulle hafva tagit tjenst vid de *indelta*, och då det tror, att rekrytantalet icke behöfver öfverstiga 264 man. Detta antal kommer utan tvifvel att fördubblas, ja, kanske fyrdubblas, och en sådan värffning är otänkbar. För min del kan jag icke se annat än att det värffvade kavalleri, med hvilket man vill ersätta de nuvarande skånska indelta regementena, måste till väsentligaste delen komma att stanna

på papperet. Jag tror, att det blifver såsom en ledamot af denna kammare en gång yttrade under diskussionen rörande en liknande fråga. Han trodde, att ett dylikt kavalleri komme att utgöras af »pappershusarer», hvilket ju måhända kan anses som en fördel, eftersom det lätta kavalleriet ju spelar en så stor roll i den moderna krigföringen; men jag fruktar, att dessa husarer blifva allt för *lätta*. Då emellertid utskottet yttrar, sid. 20, att den af detsamma föreslagna organisationen »säkerligen skulle ställa de tvenne nämnda regementena i främsta ledet af vårt kavalleri», då erinras man osökt om slutstrofen i Stag-nelii lofväde öfver sin berömda *Lydia*, der det heter:

Anslag till
arfvo den åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

»Blott ett fel, ett fel allena
Hennes lof fördunkla vill,
Denna ömma, englarena,
Sköna Lydia — *finns ej till.*»

Jag skall emellertid för ett ögonblick antaga, att det nya kavalleriet verkligen kommer att finnas till. Jag ber då att få företaga en granskning af de skäl, som utskottet har åberopat för den ifrågasatta organisationen. De återfinnas på sid. 20, der det heter: »Bland de militära fördelar, som den föreslagna omorganisationen af dessa regementen skulle innebära, vill utskottet särskildt framhålla förbättrad hästvård samt bättre och fullständigare rekryt- och remontutbildning». Jag ber att få börja med den »förbättrade rekrytbildningen». Enligt utskottets förslag, så vidt jag kunnat fatta detsamma, skulle öfningsgarna utgöras af först ett år i rekrytskolan, 365 dagar, och sedermera under de följande 7 åren 23 dagar om året, eller tillsammans 526 dagar, hvilket gör ett medeltal, för hvarje af dessa 8 år, af ej fullt 66 dagar.

En jämförelse mellan detta antal öfningsdagar och den öfning, som under den *nuvarande* organisationen kommer de indelta skånska kavalleriregementena till del, torde således här vara på sin plats. En föregående talare har i detta fall åberopat en uppgift från Skånska dragonregementet, men öfverlemnadt åt mig att gifva kammaren närmare kännedom derom. Jag ber således att få, såsom jämförelse med dessa 66 dagar, som skola *blifva*, nämna hvad som redan *är*. Denna uppgift angifver två olika fall för dragoner, antagna år 1884 och, omfattande tiden intill år 1891, således en tjenstetid af åtta år, som i den nya organisationen är föreslaget. Det första exemplet lyder så:

år 1884	212	öfningsdagar
» 1885	23	»
» 1886	96	»
» 1887	68	»
» 1888	23	»
» 1889	21	»
» 1890	23	»
» 1891	23	»

sammanlagdt således under 8 år 489 dagar eller i medeltal 61 dagar om året. Det andra exemplet lyder så:

Anslag till arfvoden åt fördelnings- intendenten, m. m. (Forts.)	år 1884	212	öfningsdagar
	» 1885	33	»
	» 1886	23	»
	» 1887	70	»
	» 1888	86	»
	» 1889	91	»
	» 1890	33	»
	» 1891	23	»

eller tillsammans 511 dagar, och således i medeltal, under en åttaårig tjänstetid, 64 öfningsdagar om året. Tager man sedan medeltalet mellan 61 och 64, får man 62,5. Jag nämnde nyss, att utskottet räknat nya stammens årliga tjänstetid till 66 dagar. Vi få således en skillnad på $3\frac{1}{2}$ dagar. Dessa $3\frac{1}{2}$ dagar utjemnas emellertid genom marschdagarna för det indelta kavalleriet. Således komma, efter dessa beräkningar, öfningsdagarna för båda fallen att blifva precis lika. En mig enskildt tillhandakommen uppgift på medeltalet öfningsdagar vid skånska *husar*-regementet upptager 484 dagar under de sista 8 åren. Medeltalet häraf är 61 öfningsdagar om året, och denna uppgift stämmer således fullkomligt med den uppgift, som nyss återopats från skånska *dragon*-regementet. Men nu tillkommer en annan sak: Det är nemligen så, att manskapet vid det indelta kavalleriet under sin tjänstetid vanligen ytterligare blir inkalladt till ett eller tvenne rekrytmöten. Jag har till och med hört uppgifvas 3 å 4. Men jag skall nöja mig med att antaga, att hvar och en gör *ett* förnyadt rekrytmöte. Det tillkommer således 100 dagar, hvilket ökar medelöfningstiden för det indelta kavalleriet från 66 till 78 dagar om året. Härjemte tillkommer för dem, som afses till befordran, $10\frac{1}{2}$ månaders kavalleri-skola; men då sådan skola måhända äfven är afsedd för den *nya* organisationen, skall jag, vid beräkningen af öfningsdagar, icke taga densamma i beräkning. Men härtill komma äfven andra omständigheter. Utskottet har sjelft uppgifvit det indelta kavalleriets medeltjänstetid till 14 år, då deremot värningen skulle ske på 8 år. Den *indelte* dragonen eller husaren fortfar således att tjänstgöra ytterligare i 6 år, under hvilken tid han årligen måste öfvas. Detta blir ytterligare ett plus i hans tjänstgöringstid, i jmförelse med hvad utskottet föreslagit. Jag skall emellertid ej heller taga denna ökade öfningstid i betraktande, utan vill blott konstatera, att då jmförelsen inskränkes till de 8 år, som skola utgöra den *värfvade* kavalleristens tjänstetid, saken ställer sig så, att den *indelte* kavalleristens medelöfningstid under dessa år blifver 78 och den *värfvade* kavalleristens 66. Men dertill kommer en annan sak, som måhända är ännu viktigare än den långa öfningstiden. Det är nemligen den större fasthet, den disciplinariska stadga och det moraliska värde, som måste tillerkännas den indelte ryttaren, som under hela sin tjänstetid står i en ständig beröring med sitt befäl och under dess uppsigt, i jmförelse med den värfvade ryttaren, hvilken försvinner, sedan han gjort sitt rekrytmöte, ingen vet hvarthän, utan att befälet kan utöfva någon uppsigt eller kontroll öfver honom, och utan att någon garanti finnes för att han ens inställer sig till repetitionsöfningarna. Så ställer det sig i sjelfva verket med denna förbättrade

utbildning, då den nemligen icke ses genom fantasiens synglas, utan skärskådas i den nyktra verklighetens ljus.

Icke bättre ställer sig frågan, då man tager den »förbättrade hästvärden» i betraktande. I detta afseende upplyser utskottets bilaga VIII, att meningen är, att de nuvarande 3 sva droner af kronprinsens husarregemente, som äro förlagda i Helsingborg, skulle förflyttas till Malmö, och att etablissemeten i Helsingborg och Herrevadskloster, det senare efter nödig tillbyggnad, skulle användas för de tvenne nya kavalleriregementena. I Malmö skulle ett nytt etablissement uppbyggas för hela kronprinsens husarregemente, hvilket etablissement är beräknadt till 800,000 kronor. I förbigående tillåter jag mig påpeka, att detta är en siffra, som är egnad att väcka någon uppmärksamhet. Herrarne veta alla, att på Riksdagens bord hvilat en kongl. proposition rörande ett etablissement för lifgardet till häst, som skulle kosta i det närmaste 2 millioner för samma styrka, som kronprinsens husarer. Emellertid har jag i arméförvaltningen gjort mig underrättad om förhållandena och fått det besked, att etablissemetet i Malmö är beräknadt för 48 man och 56 hästar per sva dron, tillsammans således för 5 sva droner 240 man och 280 hästar, eller föga mer än halva antalet manskap och hästar. Hvar den återstående delen af manskapet och hästarne skall vara, derom har arméförvaltningen icke lemnat någon upplysning. Jag tror mig emellertid veta, att, sedan manskapet uttjent sin tvååriga kapitulationstid och ytterligare rekapitulerat, skulle detsamma vara, hvad man kallar, *tvångspermitteradt*, d. v. s. det skulle förbinda sig till att icke vara kvar vid regementets etablissement, utan skaffa sig föda, husrum och kläder hvar det kunde. För hästarne är en sådan tvångspermittering icke riktigt användbar. Dessa skola således blifva utackorderade på landsbygden, hvar helst sådant kan ske. Jag nämner detta i förbigående. Jag har blott velat konstatera, att dessa båda etablissement, i Helsingborg och vid Herrevadskloster, lemna utrymme blott för skolornas personal och för sammanlagdt 600 hästar, men hvar de återstående 1,400 hästarne skola placeras, derom lemnas ingen upplysning. En enda rad å bilagan VII säger blott, att de skola vara »i depôt och på gräsbete». Men hvad menas med att vara i depôt, när de icke skola vara samlade vid regementets etablissement och några sådana kronans hästdepoter, som här äro i fråga, mig veterligen icke finnas? Jo, svarar man, de skola utackorderas på landsbygden, på samma sätt som förhållandet nu är med hästarne vid kronprinsens husarer. Det torde med något skäl kunna ifrågasättas, huru vida det verkligen är möjligt att i så stor skala utackordera hästar, ty det är icke sagdt, att om detta sätt kan användas, då det är fråga om 200 hästar, det lika lätt kan ske, då det gäller 1,400; jag skall emellertid antaga, att det verkligen lyckas utackordera alla hästarne. Men huru går det då med den »förbättrade hästvärden», som utgjorde motivet? Den erfarenhet, vi hittills hafva af utackorderingsväsendet, är icke synnerligen uppmuntrande, och jag ber i detta afseende att få erinra om de upplysningar, som vid 1889 års riksdag under remissdebatten om statsverkspropositionen, hvilken då innehöll förslag om hela indelta kavalleriets sättande på vakans, lemnades af en ledamot af denna kammare, som äfven nu är i kammaren närvarande.

Anslag till
arvodet åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
 arfvoden åt
 fördelnings-
 intendenten,
 m. m.

(Forts.)

Han uppgaf nemligen rörande utackorderingen af hästar vid kronprinsens husarregemente, att »af 142 utackorderade hästar vid regementet 1886—1887 återkommo endast 66 utan anmärkning; ett par hade störtat, andra hade vanvårdats och blifvit utmagrade, ett trettiootal hade blifvit styfva i bogarne, ett tiotal fått senklapp, somliga voro skadade af seldon, andra hade fått öfverben- och knäskador o. s. v.» Dessa uppgifter upprepades äfven i Andra Kammaren under diskussionen rörande den föreslagna organisationen af kavalleriet, och de återgäfvos äfven i pressen utan att, så vidt mig är bekant, någon invändning från något håll skedde, och de torde således kunna antagas hafva varit exakta. Jag vill dermed ej säga, att samma förhållande nödvändigt skall inträffa äfven nu; ty det är ju möjligt, att utackorderingen lemnat bättre resultat de sista åren, än som skedde 1886—1887. Men säkerligen har något hvar af kammarens ledamöter hört, att det ej är så alldeles helt med denna »utackordering» eller »inackordering», och att det således kan vara fråga om, huru vida denna förbättrade hästvård verkligen kommer till stånd. Det har många gånger uppstålts fordran på en förbättrad hästvård vid indelta kavalleriet, och jag erkänner villigt, att den ej i alla afseenden är sådan den borde vara. Men då rusthållshästen är rusthållarens personliga egendom och af honom vårdas på eget stall, samt ryttaren, som har ganska stort intresse af hästens vård, dervid kan vara rusthållaren behjelpig, och då befälet har ej blott rätt utan äfven pligt att genom visitationer öfvervaka hästens vård, så frågar jag: är det då sannolikt, att hästvården skall bli sämre, än om han utackorderas till främmande personer, som för hästen ej ega annat intresse än att draga största möjliga nytta af honom och därför antagligen skulle komma att använda honom till hvarjehanda körslor af beskaffenhet att skada en ridhäst? Är det sannolikt? Och denna fråga blir ändå underligare, om man besinnar, att dessa hästar sannolikt skulle stanna just hos många rusthållare. Man skulle då sätta i fråga, att dessa skulle bättre vårda kronans hästar än sina egna. Om det här varit fråga om att förena regementenas alla hästar i regementets eget etablissement, såsom nu sker vid lifgardet till häst, vore saken en annan. Men det är det icke.

Jag tror mig nu hafva i någon mån ådagalagt, att det ej hänger väl i hop med motivet om förbättrad rekrytutbildning och hästvård. Detta motiv håller ej streck. Men det är ej heller underligt, ty — och jag yppar blott en offentlig hemlighet, när jag säger det — detta torde icke vara det enda eller åtminstone icke det väsentligaste motivet. Här lär nemligen finnas ett annat bimotoiv, men det har den ledsamma egenskapen att icke passa i ett utskottsbetänkande. Och vi hafva alla under riksdagens lopp man och man emellan hört talas om detta motiv. Det är kändt äfven utanför riksdagen, ty jag har hört det nämnas af flere personer. Jag behöfver ej närmare beteckna detta motiv och kan så mycket hellre underlåta det här, som jag är viss derom, att den allmänna opinionen nog i sinom tid skall beteckna det med sitt rätta namn.

Men utskottet har sträckt sin reformatoriska ifver ej blott till kavalleriet utan äfven till *infanteriet* och föreslagit, att 989 rotar vid vissa uppräknade regementen skulle indragas, och äfven här har den

förskönande benämningen »vakans-sättning» begagnats; en benämning, som emellertid är lika oberättigad här som i fråga om kavalleriet. Det är likväl underligt, att då man på det håll, hvarifrån detta förslag leder sitt ursprung, under omkring 20 års tid i broschyrer, tidsningsuppsatser och tidskrifter framhållit, att systemet stam och beväring från alla möjliga synpunkter sedt är odugligt, och synnerligast odugligt der stammen utgöres af indelta trupper, och då, såsom en röd tråd genom denna bevisning går det påståendet, att den indelta stammen är så *fåtalig*, att, vid mobilisering, proportionen mellan stammen och beväringen blir så ofördelaktig, att hela organisationen ej duger till någonting, det är likväl underligt, säger jag, att just från detta håll nu framkommer ett förslag, gående ut på att *minska* den fåtaliga stammen. Om proportionen mellan stam och beväring verkligen är ogynsam, och jag medgifver att så är, och kan i det fallet äfven åberopa hvad chefen för landtförsvarsdepartementet alldeles nyss anfört — om också hans yttrande förmodligen afsåg ett system af stam och beväring med blott 42 dagars öfning, då här är fråga om 90 dagars — så är väl den naturliga konsekvensen af ett sådant förhållande, att den indelta stammen bör *ökas*. Utskottet går emellertid en motsatt väg och vill minska den. Jag förbiser ingalunda, att det uppgifna skälet dertill är, att man härigenom skulle få medel till uppsättning af stamtrupper i Norrland. Men de båda sakerna sakna allt rimligt sammanhang med hvarandra; ty man kan väl ej säga, att derfor att det behöfs stamtrupper i Norrland, skall numerären minskas i Östergötland, Småland, Vestmanland, Upland m. m. Jag tror mig finna, att det egentliga motivet härtill är något helt annat. Frågan har en långt djupare innebörd. Detta förslag att indraga 989 nummer vid indelta infanteriet är icke något annat än avantgardet till det anfall, som, sedan man lyckats skjuta grundskott på indelta kavalleriet, skall riktas äfven mot indelta infanteriet. Det är en »*koncentrering mot målet*» — det mål nemligen, som hägrar i herr Olof Jonssons i Hof motion, för hvilken författaren af detta betänkande nästan på hvarje sida strött blommor och tändt rökelse. Statsutskottet har sjelf dragit försorg om bevisning, att denna min uppfattning är den rigtiga. Det heter nemligen på sid. 28 i motiveringen för indragningen af de 989 rotarne: »Härigenom skulle äfven den *viktiga fördel vinnas*, att, såsom herr O. Jonsson med flere föreslagit, äfven någon vakans-sättning kunde ega rum i den närmaste framtiden vid indelta infanteriet». Den »*viktiga fördelen*» skulle således vara att öppna en väg för herr Olof Jonssons i Hof organisationsplaner! Det står här uttryckligen.

För att återgå till stamtruppen i Norrland, erkänner jag dess gagn och nödvändighet under vissa förutsättningar. För så vidt nemligen det är någon mening med talet om att förändra de norrländska corpserna till regementen, fordras det verkligen något annat och mer än att blott öka befälskadren och t. ex. skrifva »Norrbottnens regemente», der det förut stått »Norrbottnens fältjägarecorps». Uppsättningen är således af behovtet påkallad, men den får ej ske på bekostnad af den redan förut allt för fåtaliga numerären vid indelta infanteriet; ty dessa saker hafva med hvarandra icke något organiskt sammanhang. Jag skall emellertid bedja att få i största korthet granska de motiv, som för

⁷ Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.

(Forts.)

öfrigt äro anförda till förmån för denna nedsättning. Utskottet säger: »Om öfningstiden för de värnpligtige, som nu är föreslaget, utsträcker till 90 dagar, kommer trängen, i händelse af mobilisering, att icke behöfva en så stor stampersonal från de indelta infanteriregementena, som af nuvarande organisation betingas». Detta motiv förtjenar knappast något bemötande, och det bevisar blott, huru fullständig bristen på verkliga skäl är. Vidare heter det: »Dessa regementens styrka skulle därför, der den öfverstiger 1,000 effektivt besatta nummer, korporaler, vice korporaler samt volontärer å ny och gammal stat inberäknade, utan militära olägenheter vare sig för beväringmanskapets öfvande eller för mobilisering, kunna minskas». De skulle således kunna »utan militära olägenheter» minskas! Är det verkligen möjligt att säga att en minskning af den redan förut allt för fataliga stammen — vid lifregementets grenadiercorps med 64 nummer, 1:sta lifgrenadierregementet med 142, Uplands regemente med 98, Skaraborgs med 98, Södermanlands med 98, Helsinges med 98, Elfsborgs med 98, Vestgötadals med 98, Vestmanlands med 98, Kronobergs med 2 och Dalregementet med 95 — kan ske utan militära olägenheter vid mobilisering? Man framhåller att stammen är så fatalig, att, vid *mobilisering*, proportionen mellan densamma och beväringen blir allt för ogynsam, och likväl skulle det icke innebära några »militära olägenheter» för *mobiliseringen* att minska den. Jag får tillstå, att en sådan logik kan jag ej begripa. Lika gerna skulle man kunna säga, att om de nyss uppräknade regementena skulle mobiliseras med sin nuvarande nummerstyrka och i den första bataljen lida en förlust motsvarande de siffror, jag nyss uppläst, hvilken förlust icke skulle vara obetydlig, utan fullt motsvara medelförlusten under många af de senaste krigens bataljer, så skulle en sådan minskning af nummerstyrkan icke innebära någon »militärisk olägenhet». Det är nedstämmande att i motiveringen angående en så viktig fråga finna ett dylikt uttalande, men det bevisar bäst, att man från visst håll tror sig kunna i militära organisationsfrågor servera Riksdagen snart sagdt hvilken anrättning som helst.

Jag lemna nu kavalleriet och infanteriet och skall blott yttra några få ord om artilleriet, då en ledamot af kammaren redan yttrat sig derom. Hvarför jag derom yttrar mig är därför, att jag vill, sedan jag uttalat klander, äfven lemna ett erkännande åt den militäriskt rigtiga tanke, som ligger till grund för att förvandla våra tre artilleriregementen till sex. Tanken är således riktig. Men jag anser mig böra påpeka, att den för närvarande icke har någon praktisk betydelse, emedan den ej kan sättas i verket med mindre än att det fins kaserner för manskapet. Det är nemligen nödigt att bygga två nya kasern-etablissemnt för artilleriet vid andra och fjerde fördelningarna, att betydligt utvidga etablissemntet i Östersund, hvarjemte etablissemntet i Kristianstad äfven måste utvidgas för att lemna rum åt det sjunde batteriet. Utskottet har låtit förstå, att kostnaderna härför skulle kunna minskas genom att etablissemntet i Landskrona användes för annat statens ändamål, samt att en större besparing kunde vinnas derigenom, att Göta artilleriregementes nya kasern-etablissemnt vid Göteborg ej behöfde byggas i så stor skala, som är afsedt. Hvad det första beträffar, så är saken, såsom af kompetenta personer försäkras, tvifvelaktig,

och hvad det senare angår, lär det icke vara tillrådligt. Jag vill nu emellertid icke förfära kammaren med att uppräknade de kostnadssiffror, som här verkligen hade *bort* stå, men icke stå. Men herrarne ha nog erfarenhet af hvad det vill säga att bygga kasernetablissemang, och då jag säger, att här är fråga om att bygga två nya, utvidga ett och tillbygga ett annat, kunna herrarne själfva finna ungefär hvad det är fråga om. En annan sak är den, att frågan om *materielen* för de nya batterierna ej är vidrörd. Men jag vill ej orda vidare i denna sak. Jag har blott velat lemna ett erkännande af den militäriskt rigtiga tanke, som ligger till grund för artilleriets organisation, men på samma gång varna för den illusionen, att artilleriet dermed skulle vara klappadt och klart och färdigt att mobilisera. Det är det visst icke.

Jag ber nu, mine herrar, att slutligen få yttra några ord om *motiveringen* i betänkandet. Jag har nyss sagt, att författaren till detta betänkande funnit lämpligt att snart sagdt på hvarje sida strö blommor och tända rökelse för det förslag till arméorganisation, som af herr Olof Jonsson i Hof blifvit till Riksdagens pröfning öfverlemnadt. Hurudant är då detta förslag? Det har nyss blifvit af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet berördt och vi känna det alla. Det går helt och hållet ut på att afskaffa hela den indelta armén, med rätt för Kongl. Maj:t att skaffa sig en annan stam, *om han kan*, och utan att lemna någon annan anvisning, huru det skall ske, än genom hänvisning till 1885 års grunder, d. v. s. de grunder, som lågo till grund för manskapets anskaffning i 1883 års förslag. Nu tror man och jag har från flera håll hört uppgifvas, att detta herr Olof Jonssons förslag ej är något annat än 1883 års arméförslag. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att detta förslag skiljer sig från herr Olof Jonssons ungefär lika mycket som dagen från natten. 1883 års förslag var ett i alla sina delar mycket noggrant utarbetadt förslag, som tillgodosåg organisationen i alla dess grenar. Det förutsatte äfven en tillökning i befäl, så stor, att vi nu ej ens kunna drömma derom. Det var åtföljdt af en garantilag för manskapets anskaffning och tillgodosåg till och med anskaffning af hästar. Det var i tekniskt afseende ett mycket omsorgsfullt och väl utarbetadt förslag, men det hvilade på en fullkomligt oduglig grund, nemligen sättet för manskapets anskaffning. På det skälet blef det ock af Riksdagen förkastadt, och från den synpunkten var en sådan dom fullt berättigad. Då nu herr Olof Jonsson hänvisar till 1883 års grunder för manskapets anskaffning, har han tillegnat sig af 1883 års förslag det, som är absolut *odugligt*, men det *dugliga* deri har han ej haft en enda tanke för. Härtill kommer, att herr Olof Jonsson *icke* ifrågasatt någon utsträckning af beväringmanskapets vapenöfningar utöfver de nu bestämda 42 dagarne. Och hvilket är nu det vitsord, som utskottet lemnar herr Olof Jonssons förslag? Det säger, sid. 16, att det anser *en organisation i denna rigtning såsom en möjlig lösning af stamfrågan*. Det säger, sid. 14, hvilket är ännu betänkligare, att det *ur militärisk synpunkt ej ser någon väsentlig anmärkning deremot*, och vidare, sid. 19, att utskottet *i hufvudsak delar motionärens uppfattning af det slutliga målet*, ehuru det nu ej vågar gå längre än som skett i fråga det skanska kavalleriet och indragning af nummer vid indelta infanteriet. Detta

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.*

(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

allt står i utskottets betänkande rörande ett förslag af den beskaffenhet som herr Olof Jonssons. Om nu Riksdagen i sin helhet eller någondera kammaren skulle fatta ett beslut, som kunde anses innefatta ett gillande af utskottets motivering, så läser det väl icke behöfva påvisas, att sådant skulle komma att utgöra ett stöd och en utgångspunkt för ett förnyadt upptagande af herr Olof Jonssons förslag, och jag är så mycket vissare derpå som detta betänkande hack i häl följes af en reservation, som begagnar sig just af utskottets motiv och säger, att utskottet sjelft erkänner, att detta är slutmålet. Nu säger man måhända, att en motivering betyder ju ingenting; men det är en ganska allvarlig sak, och särskildt för statsutskottet bör icke den grundsatsen vara främmande, som bjuder att man vid motivering af viktiga betänkanden bör söka iakttaga all möjlig varsamhet. Till min fögnad har jag funnit, att icke blott statsutskottets högt ärade ordförande, utan äfven flere af ledamöterna reserverat sig mot motiveringen, och jag föreställer mig nästan, att anledningen till att ej ännu flere gjort det är den, att de förbisett motiveringens egentliga innebörd.

Det fins ett gammalt ordspråk, som säger, att »den som sår vind skall skörda storm». Hvilken skörd som skall spira upp ur det utsäde, som här är nedlagdt, vet Herren allena. Ingen af er, mine herrar, vet det, och ej heller jag. Men så mycket vet jag, att så väl för den enskilde som på statslivets område herskar den vedergällningens eviga lag, som fått sitt uttryck i det Gudasända ordet, att »hvad människan sår, det skall hon ock uppskåra». Och jag frågar författaren till detta betänkande, eller författarne, i fall de äro flere, om de verkligen äro redo att inberga denna skörd.

Slutligen, innan jag lemnar ordet, ännu en sak. Jag hade kanske ej behöft säga det, men jag nämner ändå, att jag har inga personliga intressen af huru dessa organisationsfrågor utfalla. Min tjenstetid är slutet nära, den kan räknas snarare i timmar och minuter än i dagar, och må hända är redan i den stund jag nu talar det sista sandkornet utrunnet ur min 47-åriga tjenstetids timglas. Såsom *militär* har jag således inga personliga intressen af dessa frågor, men jag står kvar såsom representant, och i denna egenskap är det min rätt och min pligt att uttala en protest emot det sätt, hvarpå utomordentligt viktiga frågor blifvit i detta betänkande behandlade; en protest mot utskottets uraktlåtenhet att vid den organisation, som den understält Riksdagens pröfning, taga hänsyn till den ytterst viktiga befälsorganisationen; en protest mot det skånska indelta kavalleriets upphäfvande och rustningens efterskänkande, en protest mot nedsättning af nummerstyrkan vid det indelta infanteriet, och en protest slutligen mot *motiveringen* i detta betänkande, hvilken i vissa delar är sådan, att den förtjenar det allvarligaste ogillande.

Herr talman! Jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för *bifall till Kongl. Maj:ts förslag*, men jag kommer att rösta för *afslag* på de förslag, som *statsutskottet*, vid sidan af Kongl. Maj:ts förslag, framställt rörande det skånska kavalleriet och indelta infanteriets förminskande; och jag förbehåller mig att vid de följande punkterna af detta betänkande få göra de yrkanden, hvartill jag kan finna befogenhet.

Till den nu föreliggande punkten yrkar jag bifall.

Friherre Klinckowström: Jag skall i detta mitt anförande fatta mig så kort som möjligt, förbehållande mig att få återkomma, när åtskilliga andra punkter i betänkandet komma under öfverläggning. Jag ämnar med min röst bifalla alla de delar, som statsutskottet här framställt af Kongl. Maj:ts proposition rörande förstärkande af försvaret och ökande samt nyanskaffande af viss stam. Äfven de *mindre* förändringar, som statsutskottet i dessa punkter framställt, beträffande Kongl. Maj:ts förslag, ämnar jag med min röst bifalla. Deremot måste jag åter begära ordet, när punkten d) förekommer, angående skånska husarregementets och skånska dragonregementets vakanssättning, när punkten e) förekommer, angående omorganisation af fältartilleriet, och slutligen när punkten i) förekommer, angående vakanssättning af 989 rotar och rusthåll vid indelta infanteriet. Jag beklagar på det högsta, att, sedan Första Kammaren, då denna fråga anmälades till remiss, föreslagit för dess behandling ett *särskildt* utskott, Andra Kammaren skulle afslå en så billig begäran af medkammaren, och resultatet af detta afslag ha vi nu framför oss i det föreliggande betänkandet, hvilket, det måste jag bekänna, allt för mycket antyder, att statsutskottet, såsom sådant, icke varit vuxet detta åliggande. Det är icke någon anklagelse mot denna kammars statsutskottsledamöter, därför att de *kunde* icke annat, de voro tvungna att behandla frågan, när den var till utskottet remitterad; men jag beklagar, och i det fallet är icke utskottet helt och hållet utan skuld, att utskottet gått längre än det förslag, som den nådiga propositionen innehåller i denna fråga. Utskottet har nemligen derjemte framställt *förslag* — jag fruktar något obefogadt och på sidan om grundlagen; ty statsutskottet har dock ingen motionsrätt, mine herrar! Utskottet har föreslagit militära organisationer, de der hvarken såsom sådana återfinnas i Kongl. Maj:ts proposition eller i de enskilda motioner, som afgifvits, må hända endast der antydningssvis ifrågasatta. Deremot finner jag ganska ledsamt, att utskottet icke fäst något afseende vid den motion, som herr Casparsson i denna fråga afgifvit, och hvilken föranledt herr Casparsson att, sjelf ledamot af utskottet, afgifva en reservation, hvilken jag finner ganska tänkvärd, och jag kan ej annat än förvåna mig öfver att statsutskottet lemnat samma fråga utan afseende. Herr Casparsson nämner i sin motion, att han vill hemställa, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande Riksdag af förslag så väl till uppbringande af officers- och underofficerskadrerna vid indelta arméns alla infanteriregementen till minst enahanda styrka som vid de större indelta infanteriregementena, som ock till ökande af antalet fast anstälde korpraler och vice korpraler vid samtliga nämnda regementen samt om beredande åt desse af förmånligare aflöningsvilkor, så att både befälsbristen vid en skeende mobilisering må i någon mån kunna utjemas och tillgången på lämpligt underbefäl vid de värnpligtiges öfningar må underlättas». Denna skrifvelse skulle jag önskat, att den hade blifvit af utskottet föreslagen, ty hvad deruti hemställes är både lämpligt och nyttigt. Nu har emellertid så ej skett, och jag beklagar det på det högsta. När frågor förekomma i några senare punkter, så-

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendentier,
m. m.

(Forts.)

som jag nyss nämnde, om vakanssättning dels af de skånska indelta kavalleriregementena, dels om vakanssättning af 989 rotar af indelta armén, skall jag bedja få återkomma med de anmärkningar derom, hvilka jag anser vara nödvändiga; ty att förstöra den enda stamtrupp vi nu ega för att få en, som man icke vet huru den kommer att i verkligheten verka för landets väl, anser jag högst betänkligt, och statsutskottet har icke tänkt på, huru stor och vigtig denna fråga är, synnerligast som det blefve första steget till hela vår indelta armés förstörande, något som jag på inga villkor vill vara med om.

Det är besynnerligt, att utskottet ej insett det kloka och prövärda i Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition rörande landtförsvarets omdaning, dervid Kongl. Maj:t helt och hållet lemnat formationen af den blifvande stamtruppen å sido. Detta har skett, förmodar jag, af den visa omtanken för att denna fråga, sådan den nu i Kongl. Maj:ts proposition föreligger, skulle kunna af båda kamrarne bifallas, och det tillägg, som utskottet gjort till denna Kongl. Maj:ts proposition, det fruktar jag för min del kommer att hindra samma propositions antagande, och hvilket vore mycket att beklaga. Jag hade inbillat mig, att statsutskottet mycket väl hade kunnat och bort afslå alla de motioner, som afsågo förändringar i stamtrupperna, ty der ligger stor vikt uppå, att denna fråga ej vid denna riksdag uppröres, och det finnes många, mine herrar, jag hoppas det åtminstone, som rösta för Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende, men deremot bestämdt komma att sätta sig emot det tillägg till detta förslag rörande stamtruppens organisation och indelta arméns vakanssättning, som statsutskottet här på egen hand och utan nödig sakkunskap företagit sig att föreslå Riksdagen.

Jag skall, såsom jag nyss nämnde, när frågan förekommer i följande punkter, å nyo begära ordet för att yttra mig om denna åtgärd af statsutskottet.

Jag har således ingenting annat nu att nämna, än att till alla punkterna, utom punkterna d) e) och i), kommer jag att, i fall de underkastas votering, rösta bifall, hvaremot, beträffande dessa tre punkter, jag måste motsätta mig de förslag, som uti desamma blifvit framställda.

Friherre von Kræmer: Jag kan icke annat än börja med att gratulera friherre Klinekowström till den skickliga manöver han nu utfört; ty naturligtvis måste det anses vara ett särdeles kraftigt schackdrag mot motståndaren, om man lyckas drifva bort alla hans möjliga allierade.

Innan jag gifver mig in på frågan i dess stora innebörd, skall jag bedja få anföra några ord med anledning af de anmärkningar, som här blifvit gjorda mot utskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud yttrade bland mycket annat, att man kunde likna utskottets förslag vid en liniemarsch, der rigtrotten icke hade tagit något ögonmärke, utan marscherade än på en punkt, än på en annan. Jag tror, att denna liknelse är hemtat från den gamla lineärtaktiken, då man slogs på öppna, vida fältet, men jag tror, att den ärade friherren icke skulle önska, att en bataljon i bruten

terräng eller bland hinder så marscherade fram; det skulle då lätteligen kunna hända att rigtroten ginge rätt mot en klippa, eller till och med att han gjorde anfall mot väderqvarnar.

En högt aktad ledamot, om hvars varma känslor för försvaret väl ej kan uppstå det ringaste tvifvel, helst han på en framskjuten plats förut derpå gifvit de mest talande bevis, har dock här yttrat åtskilliga anmärkningar mot utskottets förslag, hvilka jag icke kan finna riktiga. En bland dessa anmärkningar angick den punkt, som jag nog här tror kommer att blifva föremål för anmärkningar från flera håll, nemligen om den nödvändigtvis, jag säger med flit nödvändigtvis, ökade aflöningen för beväringen under öfningsdagarne. Han anmärkte dervid, att det var högst obilligt att beväringen skulle hafva 50 öre, när han var både klädd och född. Ja, född är han, men jag ber få påpeka att kläderna har han blott till läns, och jag tror ej att man nu får någon dräng i landsorten endast för föda och kläder, som han får behålla, mycket mindre, om han får disponera kläderna endast under arbetstiden.

Herr öfverste Falk har hufvudsakligen anfallit utskottets förslag beträffande vakanssättningen af det skånska kavalleriet, men, mine herrar, den anmärkningen studsar till stor del tillbaka från utskottet och på Kongl. Maj:ts rådgifvare, densamme, som ännu är det i militära mål. Han har ju 1889 sjelf framlagt ett förslag om hela indelta kavalleriets vakanssättning. Att utskottet nu icke vägat gå så långt, det torde den ärade talaren, vid något närmare besinnande, icke böra lägga detsamma till last. Dessutom föll detta Kongl. Maj:ts förslag, hvilket blott lyckades tillkämpa sig ett fåtal röster i denna kammare, föll, säger jag, på ett par hufvudfel, hvilka icke återfinnas i det förslag, vi nu vägat framlägga. Jag tror, att det hufvudsakliga skälet hvarför det föll med en så liten minoritet var, att i Kongl. Maj:ts förslag 1889 förutsattes en betydlig nedsättning af numerären per sqvadron, eventuelt ända till 85 man. I detta fall kunde man med fog säga, att sqvadronerna blefve för små. Vi hafva deremot uttryckligen förutsatt samma numerär som förut. Vidare föreslog Kongl. Maj:t 1889, att rusthållshästarne, öfver hvilkas skötsel man redan nu klagade, skulle utackorderas, och med skäl befarades af mängden, att detta skulle blott resultera i en ännu sämre skötsel än förut. Hästen är ju kavalleriets lifselement. Han skall bära ryttaren fram till seger och ära, men är han i dåligt skick, då båta föga förbättringar i öfrigt. Jag anser således att den betänklighet, som denna kammare då hyste, var fullt berättigad. Vi hafva deremot föreslagit, att hästarne skola sättas på depot, hvarigenom de ovilkorligen böra blifva bättre skötta och alltså kvaliteten af detta för kavalleriet oundgängliga material ökad. Den ärade talaren -- jag skall icke följa honom i alla detaljer, det vore att draga för stor vaxel på edert talamod, mine herrar -- har såsom hufvudskäl mot förslaget om dessa sqvadroners vakanssättning framhållit, att de till stor del skulle komma att stanna på papperet. Jag tror, att utskottet i sin uträkning, der det visas att det blott skulle blifva ett obetydligt ökad antal rekryter, bör hafva lugnat för denna farhåga, helst när vi icke hafva gått längre än till vakanssättning inom den provins, der folket alltid med glädje omfattat

*Anslag till
arfvoeden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.

(Forts.)

kavalleriet och ridsporten, och der alltså rekryteringen ovilkorligen blifver lättast i hela landet. Men, säger ändå, om igen, den ärade talaren, de komma att lida af samma fel som Stagnelii »Lydia» — de komma att »ej finnas till». Ja, nog har jag studerat Stagnelius, och många förtjusande skönheter har han skildrat, men, så vidt jag vet, icke om någon »Lydia» yttrat dessa ord. Må hända afsåg den ärade talaren ett dylikt yttrande af Kjellgren, men det betyder ju icke något i sak. Deremot betyder det ganska mycket, att den ärade talaren framkastat ett tvifvel om det egentliga motivet för statsutskottets tillstyrkan af denna vakanssättning. Der gjorde han en insinuation, som jag tycker hade varit bättre att han förvisat till de förbrukade vapnens rustkammare. Vi hafva varit i den fullaste öfvertygelse om att genom att sätta dessa regementen på vakans och ersätta dem, hvilket vi anse möjligt, med värfvad stam, vårt kavalleri skulle i kvalitativt afseende vinna betydligt, enkannerligen genom att hästarne skulle få en bättre skötsel, än hvad nu är förhållandet. Några andra motiv behöfver man ej här förutsätta. Att derutaf kan dragas den slutsats att, om ett dylikt experiment lyckas, vakanssättning af indelta kavalleriet möjligen i en framtid kan komma att utsträckas, vill jag visst ej bestrida, men jag hemställer, om det innebär någon olycka? Om experimentet lyckats, hvarför skulle vi då ej utsträcka det längre, helst om vi derigenom finge bättre kavalleri och kostnaden blefve obetydligt större?

Mycket har den ärade talaren uppehållit sig vid de blommor, som ntskottet förmenas hafva strött för herr O. Jonsson i Hof. Tankarne härom torde dock vara delade, åtminstone synes ej herr O. Jonsson hafva uppfattat våra yttranden såsom blommor, utan snarare såsom tistlar. Det har icke heller varit utskottets mening att utströ vare sig blommor eller tistlar, utan hvad utskottet afsett har varit att säga, att äfven från en motståndare kan komma sådant, som kan vara tänkvärdt. Ligger väl deruti någonting orätt? Äfven om en motståndare i något särskildt afseende säger något riktigt, hvarför skulle man ej erkänna det?

Slutligen får jag yttra blott ett enda ord, en enda betänklighet i afseende på det första af det här afgifna yttrandet, nemligen herr krigsministerns. Han talade oupphörligt — första gången tog jag det för en missägning — om 73 liniebataljoner. Både enligt våra egna uträkningar och enligt den uppgift vi fått från vederbörligt håll, skulle, derest utskottets förslag antoges, kunna mobiliseras 78 liniebataljoner på Sveriges fastland, såsom utskottet anført. Men jag började nästan tvifla på mina egna hägkomsters vittnesbörd, och derfor skaffade jag mig för några ögonblick sedan, från samma auktoritet, förnyad muntlig uppgift om att vi, i händelse utskottets förslag antages, kunna mobilisera 78 bataljoner på fastlandet.

Att, när vi slutligen komma till de 90 dagarne, dessa måste tillstyrkas, faller af sig sjelft, derom behöfver jag väl icke tala. Det utgör sjelfva grundvilkoret för att dessa 78 bataljoner skola kunna blifva stridbara. Med de tillgångar vi skulle erhålla, borde, efter den uträkning jag låtit göra, per bataljon blifva tillgängliga cirka 240 man stam och f. d. stam, hvarefter måste insättas cirka 560 beväringar, som ej varit stamsoldater, om man vill ha 800 man i ledet. Det är icke

något önskvärdt förhållande detta; men det är ej heller så afskräckande, då man utgår från 90 dagars beväring.

Mine herrar! Det svenska folket är af hedenhös ett folk, vandt vid och älskande krigets lekar. Det är nog sant, som herr krigsministern sade, att genom en långvarig fred dessa böjelser råkat i en viss träda, men han glömde då att tänka på Tegnér's yttrande, att »nordanvinden är ej död ännu». Blåser krigsstormen en gång upp, så skola nog våra gamla instinkter vakna upp igen, och dessa 90 dagars beväringar, föregångna af en tillräckligt öfvad stam, skola förunderligt snart blifva verkliga soldater. Det går ofantligt fort att lära sig, när det gäller; mycket fortare än på exercisfältet!

Men jag återkommer från dessa detaljer. Medan jag hade dem i friskt minne, ville jag bemöta åtminstone en del af de många anmärkningar, som mot utskottet blifvit framställda. Att jag ej till bemötande upptager de öfriga anmärkningarne, därför tänker jag att kammaren skall vara mig tacksam. Jag vill i stället kasta en blick på hufvudfrågan: måste vårt försvar ombildas?

Låt oss, mine herrar, i minnet genomgå den långa lista på förslag till förvarets ombildning, som man kan uppgöra under det sista fjerdedels seklet: 1865 års förslag, 1871 års förslag på förra delen af året, 1871 års förslag på hösten, 1875 års förslag, 1877 års förslag, 1878 års af enskilda motionärer framställda förslag, 1883 års förslag, och ändtligen 1885 års förslag, som slutligen ledde oss ett viktigt steg framåt, och hvarför? Jo, jag vågar säga det, därför att det egde ett visst syskontycke med vårt nu framlagda förslag: det jemkade något, satte icke allt på ett kort och förlorade icke heller allt. Sedan kom 1889 års förslag, som föll af de orsaker jag förut sagt, och slutligen 1891 års förslag, summa 10. Om man nu lägger detta till, så ha vi ej mindre än 11 förslag inom ett fjerdedels sekel. Måste icke då min första fråga: »måste vårt försvar ombildas» obetingadt besvaras med ja? Mine herrar, jag har många gånger på detta rum tillkännagifvit, att min lifligaste önskan vore, att den genuint svenska, gamla grunden för vårt försvarsverk skulle kunna bibehållas — dock med en del modifikationer! För det första att indelningsverkets *ekonomiska* tunga skulle aflyftas, vidare att specialvapnen, gardena och nyuppsatta trupper ersattes med på frivillighetens väg ästadkommen stam, medan för massan af infanteriet de indelta soldaterna, den gamla ekskogen, skulle stå kvar! Sådan var min dröm, men det var blott en dröm, omöjlig att numera realisera vid den tid på dagen, så att säga, der vi nu befinna oss. Detta torde utgöra en förklaring på att vi äfven vågat föreslå att sätta på vakans vid några infanteriregementen de rotar, som öfverskjuta 1,000, och som vid mobiliseringen, enligt den uppgjorda planen, ej vore *der* oundvikligt nödvändiga. Men den ärade talaren, som så bittert klandrade detta, glömde att de förflyttas icke till de dödas rike, såsom man tycktes tro, utan till Norrland. De ersättas derstädes med på frihetens väg antagna stamsoldater. Om bataljonernas stam här nere blir några man mindre talrik än nu, så blir den jemnt så mycket talrikare der uppe, just der den första stöten kommer att kännas. Jag har hört klandras, att vi icke föreslagit att Riksdagen skulle bevilja ett anslag för att nu

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendentier,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
arfooden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

genast sätta upp dessa nummer i Norrland, hvilket anslag sedan kunde minskas i den mån rotarne blefve lediga på de angifna regementena, och vakansafgifter derifrån kunde beräknas. Mine herrar, denna vår förmenta uraktlåtenhet har ej varit någon uraktlåtenhet, blott respekt för grundlagen. Vi hade ju ingen motionsrätt, vi kunde ej framlägga något sådant förslag, deremot kunde vi, med stöd af herr O. Jonssons m. fl. motion, mycket väl föreslå att dessa rotar skulle sättas på vakans, då vi ej föreslogo något anslag. I förbigående sagdt gäller detta äfven om den anmärkning friherre Leijonhufvud gjort i afseende på ett 6:te armébefäl. Ingen hade motionerat derom. Om den ärade friherren önskat ett sådant, hade han kunnat väcka motion derom. Grundlagen måste respekteras.

Men jag återvänder till det mera allmänna öfverskådandet af frågan. Om, såsom sagdt, den frågan måste med »ja» besvaras, att vårt försvar bör ombildas, kommer man till en annan fråga, som deraf följer — på hvad sätt? Bör det ske genom rent värnpligtssystem, eller bör det ske i någon sådan rigtning, som Första Kammarens reservanter föreslagit? Eller bör det ske med iakttagande af en vördnadsfull varsamhet med hänsyn till hvad vi ega, blott med ett litet steg framåt, hvarvid man noga känner sig för med foten, om man har fast mark, innan man tager steget fullt ut? Det är detta sistnämnda förfaringssätt, mine herrar, som utskottet ansett vara dess skyldighet. att följa. Detta ogillas af dem, som vilja ha vårt försvar grundadt på hvad de kalla »rent värnpligtssystem».

Det är märkvärdigt, hvilken magt kan ligga i ett uttryck! Esaias Tegnér — jag menar icke den gamle skalden, utan hans sonson, den ännu lefvande professorn och språkforskaren Esaias Tegnér, har skrivit en bok, som heter »Ordets magt öfver tanken». Ett sådant slagord, som utöfvar en förunderlig magt öfver tanken, är detta: »det rena värnpligtssystemet». Mine herrar, huru är detta »rena» värnpligtssystem beskaffadt? Jag vill, för att taga ett exempel, betrakta generalskommitténs genom herr Bratts motion föreliggande förslag. Jo, år 1901 skulle beväringssklassen, den till öfning skyldiga klassen, uppgå till — jag talar nu blott i runda siffror — 41,100 man. Men det är omöjligt att under 12½ månader öfva en sådan massa. Inga finanser skulle dertill räcka till, utan att landets förlust af arbete i dagliga lifvets tjänst blefve outhärdlig. Så länge man håller sig till de nuvarande 42 dagarne, eller äfven vid 90 dagars öfning, ja, till och med om tiden vore något litet mera utsträckt, är det möjligt att öfva alla dessa 41,000, men ingalunda, som sagdt, så fort det blir fråga om årslång öfning; då är det icke möjligt. Också börjas genast afräkningarna. Först — jag talar allt jemt i runda siffror — skola omkring 10,000 man kasseras under allehanda förevändningar.

Dessutom hoppas man, att 2,000 skola förfallolöst uteblifva. Återstå 29,100 man i rundt tal. Men äfven det är alldeles för många! Då flyttar man öfver 7,400 man till andra linien såsom familjestöd och på grund af allehanda andra skäl. Ett särdeles naivt uttryck af letandet efter anledningar att öfverflytta till 2:dra linien är, att i generalsförslaget värnpligtsslag förekommer bland de skäl, som skulle föranleda till sådan öfverflyttning, äfven att en beväring redan »flera

gänger fått uppskof». Allt nog, på ett eller annat sätt skola 7,400 man öfverflyttas till andra linien. Slutligen tillgriper man ännu en förhoppning, nemligen att af dem, som blifvit dömda till första linien, skola sannolikt cirka 2,000 »uteblifva från vapenöfningarna». Ett par tusen öfverföras samtidigt till flottan, och nu är man ändtligen vid det önskade målet. *Vid hären* återstå nu, af de 41,100, blott 18,000, som verkligen skola tagas för hufvudet och tvingas till den längre öfningen af 12½ månader!! Och hvem skulle göra denna vackra utgallring? Jo, den s. k. inskrifningsnämnden, sammansatt på samma sätt som den, hvilken vi nu hafva, af inskrifningsområdes-befälhafvare, kompaniområdes-befälhafvaren och ytterligare en af Konungens befallningshafvande tillsatt lagfaren ledamot, samt slutligen två af landstinget tillsatta ledamöter. Denna nämnd, sammansatt sålunda af tre mer eller mindre af regeringen beroende ledamöter, och blott två qvasi-folkvalda, skulle afgöra, om en person skall blifva verklig soldat och öfvas i tio månader samt sedermera under fjerde och femte beväringsåren på nytt ryckas från sina borgerliga sysselsättningar för att återkomma till en månads öfning hvarterda året; om han vidare skall räknas till första linien, eller om han skall helt och hållet kasseras eller föras till andra linien. Mine herrar, jag gick i går förbi en skolgård; der lekte omkring 50 pojkar, och jag tänkte då: jag undrar, hvad man skulle säga, om någon här skulle stiga upp och döma 25 af dessa till tolf månaders exercis, under det de andra skulle slippa. Jag undrar, om någon skulle finna detta rättvist? Jag är öfvertygad, att om det lyckades att införa ett sådant system i vårt land, skulle så många rykten om mannarnas, om än alldeles oberättigade, uppstå, genomilå landet och utbasunas i pressen, att det icke skulle dröja länge, förrän detta med så mycket besvär införda system åter skulle afskaffas. Men, säger man, kanske andra länders värnpligtssystem äro mera »rena» än det, generalsförslaget innehåller? Nej, herrarne veta det alla, undantagen äro der ändå flera, ändå mindre berättigade, så väl i Tyskland som i Frankrike och annanstädes.

Men, säger man, i ett afseende är dock generalsförslaget ett verkligt värnpligtssystem, ty der är ingen stam. Äfven denna anmärkning beror helt och hållet på ett misstag. Uti det föreliggande generalsförslaget — hvar och en af herrarne kan sjelf se efter på sidorna 39 och 40 — står det angifvet, att i denna organisation ingå 2,149 officerare, 1,662 underofficerare, alla mot betalning antagna. Vidare: korpraler 3,808, vice korpraler 2,087, och slutligen äfven »*menige*» 4,964, således tillsammans 14,670, *mot betalning* antagne *stridande*. För att vara fullt opartisk, vill jag nemligen icke räkna med civilstaten.

Äfven i detta afseende är förhållandet vid andra länders s. k. rena värnpligtssystem alldeles detsamma. Det rena värnpligtssystemet, det finnes således icke, hvarken på papperet eller i verkligheten, icke i generalernas pappersförslag, icke i Tyskland, än mindre i Frankrike, der man dessutom har stora värfvade corpsar i Algeriet. Finnes det kanske i Österrike, Italien, Spanien? Nej. Eller kanske i Ryssland? Nej, nej! Det finnes icke ens i de s. k. milissystemens länder: Schweiz och Norge, ty äfven der är befudet värfvadt. Värnpligtssystemet finnes icke »rent» i Europa. Finnes det kanske i någon

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

annan verldsdel? Nej. Det »rena» värnpligtssystemet finnes icke! Låt oss tala om något annat!

När således det rena värnpligtssystemet icke finnes, icke är möjligt och, framför allt, ej ens modifieradt är hos oss tillämpligt, så återstår ju icke annat, än att bibehålla så mycket som möjligt af det vi nu hafva, men tidsenligt förbättradt i de delar, som mest deraf äro i behof. Nå väl, hvad utskottet har föreslagit går just i denna riktning. Att vakanssättning af någon del af indelta armén skulle strida mot grundlagen, lärer väl icke kunna förebäras, då 80 § regeringsformen bestämdt medgifver indelningsverkets förändrande, så vida det sker genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut; och något annat är icke ifrågasatt.

Att vårt förslag skulle vara ett lappverk, det är ju en förebräelse, som vi kunna taga mycket lätt, ty med det material, som oss blifvit lemnadt, hafva vi icke kunnat åstadkomma en fullständig rustning, men nog synes det mig ändock litet orättvist, mine herrar, att säga, att vårt förslag icke innebär förbättringar. Om herrarne blott behaga kasta en blick i förbigående på bilagan 18, deri vi omnämna, huru dock, i händelse utskottets förbättringar blefve genomförda, armén skulle kunna indelas, så finna herrarne, att äfven med dessa obetydliga förändringar skulle man dock kunna klandra till ett resultat, som synes mig ändock icke vara så bittert klandervärdt. Man finge på hvarje fördelning vid mobilisering 12 bataljoner, 5 sqvadroner och 5 batterier. Att icke trängen kan i hela bataljoner delas lika på alla fördelningar, det är icke utskottets fel, vi hade icke rätt att motionera något i den vägen, men då det blir tre trängbataljoner, blir det ju alltid en half på hvarje fördelning. Således vinnes genom detta, att redan i fred och vid mobiliseringens första timme befinna sig på hvarje fördelning de trupper, som der skola vara. Det måtte väl ändock vara ett betydligt steg framåt från det närvarande tillståndet. Jag sade 12 bataljoner på hvarje distrikt. Det kan ju hända, att herr Falk hugger in på mig för det yttrandet. Jag har icke glömt, att vi satt 18 bataljoner på tredje distriktet, men det är därför, att man påräknat att från detta distrikt, som ligger mera tillbakadraget, kunna bortkommendera garnisoner. Vidare ligger i första distriktet vida mer kavalleri än fem sqvadroner. Såsom första fördelningens kavalleri äro dock blott afsedda kronprinsens husarers qvarstående 5 sqvadroner. De vakanssatta skånska husarernas och dragonernas 20 sqvadroner skulle bilda en kavallerifördelning, som icke skulle höra till något visst militärdistrikt, utan kunde skickas till de mest blottställda punkterna, åtföljda i galopp af två batterier ridande artilleri.

Man har så bittert klandrat att vi sagt, att det kunde vara en »möjlig lösning», som påpekats i herr Olof Jonssons m. fl. motion. Mine herrar, i det skick, som förslaget från herr Olof Jonsson m. fl. framkommit, kan man icke nog bestämdt deröfver bryta stafven. Han säger ju sjelf, att stammen skall uppsättas blott så, som den med tillgängliga medel kan åstadkommas, och han säger vidare, att värfningen måste vara begränsad. Det är honom alldeles likgiltigt, huru talrik stammen blifver. Så som det föreligger, är ju sålunda detta förslag en alldeles ny variation af systemet stam och beväring, ett system af alldeles

otillräckligt öfivad beväring och en stam till större delen bestående af vakanser. Att icke utskottet kunde fästa sig vid ett sådant förslag, följer af sig sjelf, men äfven hos motståndare kan man väl finna, bland många misstag, uttalad en eller annan riktig tanke, och då bör det väl icke vara förbjudet att deraf begagna sig. Det är detta utskottet gjort, då det i förbigående nämnt, att vårt förslag om kavalleriets sättande på vakans och de öfverflödiga rotarnes förflyttande till Norrland kan grundas på herr Olof Jonssons m. fl. motion. Det är ju blott ett enkelt faktum, som vi onämmt, och icke något annat.

Mine herrar! Mycket skulle vara att tillägga, men tim- och minutvisarne på klockan mana mig att afkorta hvad jag kunde hafva att yttra. Det vill jag blott tillägga, att man har talat mycket om en värnskatt; ja, i den allra egentligaste bemärkelsen skulle den utgöra ett vederlag för dem, som skulle flyttas i andra linien, eller slippa helt och hållet. Men jag behöfver icke inför denna församling af praktiske män påpeka, att denna värnskatt skulle komma att utgöras af ett fåtal, men för nio tiondedelar efterskänkas, »afkortas», på grund af bristande tillgångar.

Nej, jag skulle vilja föreslå en annan värnskatt. Det är ju gifvet, att af hvem eller hur här än väckes ett förslag, äfven om det kommer från Kongl. Maj:t, så kan det icke tillfredsställa alla. Den ene har en detaljanmärkning, den andre har en annan, alla vilja vi dock fosterlandets bästa. Jag föreslår, att hvar och en måtte uppoffra litet af sina partiella anmärkningar för fäderneslandets bästa. Måtte herrarne sammanskjuta denna värnskatt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Grefve Douglas: Föregående talare hafva yttrat sig om statsutskottets betänkande i sin helhet. Jag skall bedja att få begagna mig af samma rättighet och på samma gång äfven få tala om lagutskottets utlåtande om ny värnpligtslag. Om detta lagförslag skulle blifva antaget, komme våra beväringmän i afseende på militär utbildning efter slutade beväringsofningar att stå på ungefär samma linie som de värnpligtige i Schweiz, i det ögonblick de lemna det första uppbådet eller s. k. Bundesauszug och öfvergå till landtvärnet. Och då jag efter flerårig vistelse i dessa trakter tror mig ega någon kännedom om den grad af militärisk utbildning, som kan vinnas under sådana förhållanden, ber jag att som min åsigt få tillkännagifva, att jag anser denna tid vara den kortaste, som kan ifrågakomma, om man verkligen på allvar vill tala om militärisk utbildning. Så till vida ställer sig för öfrigt jemförelsen mellan Schweiz och Sverige till förmån för det förstnämnda landet, som skjutskickligheten derstädes, alldeles oberoende af de militära öfningarna, är särdeles högt upprifven. Det torde vara för herrarne bekant, att målskjutning derstädes är snart sagdt ett nationalnöje, som drifves i nästan hvarje socken, och deraf följer åter, att den mest tidsödande delen af den militära utbildningen, nemligen förvärfvandet af en viss grad af skjutskicklighet och vana att handtera vapen, der till största delen är undanstökad. Då dessa förhållanden äro helt olika hos oss, utgöra de ifrågasatta 90 dagarne

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)

ett minimum, som enligt min åsigt under inga vilkor får eller kan förkortas med en enda dag.

Hvad sjelfva härordningsförslaget beträffar, så hafva de anmärkningarna, som blifvit rigtade mot detsamma, just nu blifvit bemötta af den föregående talaren på ett så sakrikt sätt, att jag icke här vill upprepa de skäl, som han anförde till försvar för detsamma. Som det nu föreligger, utgör det, enligt mitt förmenande, en i militäristiskt afseende afgjord förbättring mot förlidet års förslag, beroende hufvudsakligen på den homogena och systematiska organisation, som blifvit föreslagen för de sex arméfördelningarna. Och då våra motståndare visserligen kunna vara eniga, när det är fråga om att klandra och motarbeta förslaget, men råka i den ohjelpigaste oenighet och delvis äfven sönderfalla i mer eller mindre prononcerade variationer af försvarsnihilism, när det är fråga om att framträda med något positivt, är jag för min del öfvertygad om, att detta förslag med alla sina fel, bland hvilka jag i främsta rummet vill räkna den dryga aflöningen för beväringssmannskapet, hvilken helt och hållet strider mot värnpligtens väsen, dock är det enda, som under nuvarande förhållanden kan tillkämpa sig majoritet inom Riksdagen, om blott regeringen å sin sida vill besluta sig för att orubbligt hålla fast vid de militära kraf, som deri framställts, och årligen komma fram med samma förslag, om det i år skulle falla. Ty hufvudmotståndet mot förslaget i Andra Kammaren härleder sig ingalunda från sakliga militära skäl, utan, det bör redan nu öppet uttalas, faller försvarsfrågan äfven i år, så är det därför, att Andra Kammarens majoritet icke vill gå in på att vid bedömandet af denna stora fosterländska fråga lemna ur spelet sina partiintressen, tullpolitiska och andra. Då jag säger detta, kan det hända, att jag röner ogillande af mängden, som kanske tror, att en och annan odeciderad motståndare skulle känna sig stött af ett sådant uttalande. Men det sätt, på hvilket försvarsfrågan hos oss småningom blifvit neddragen i partistriderna och blifvit föremål för partihämd och all slags köpslagan, är så allenastående för Sverige, att jag för min del icke vill taga till orda i försvarsfrågan utan att höja en öppen protest mot ett sådant sätt att gå till väga. Att det inom landet småningom växt upp en opinion, som allt mer yrkar på försvarsfrågans snara och definitiva lösning och på dess fränskiljande från de öfriga partistriderna, derom vittna bland annat de talrika försvarsföreningar, hvilka under loppet af några få år redan hafva samlat öfver 32,000 ledamöter, spridda öfver hela landet och tillhörande alla partier och alla samhällsklasser. Jag begagnar detta tillfälle för att bringa till Första Kammarens kännedom en petition, som blifvit till mig öfversänd af svenska qvinnoföreningen för fosterlandets försvar, och hvilken petition är försedd med öfver 10,000 underskrifter. Jag behöfver icke för Första Kammaren uppläsa petitionen i dess helhet, men jag är öfvertygad om, att då densamma vid slutet säger: »svenska qvinnoföreningen för fosterlandets försvar och andra med densamma liktänkande fosterlandsvänner vända sig därför på detta sätt till Sveriges nu församlade Riksdag med en vördsam anhållan, att Riksdagen måtte, i hvad på densamma ankommer, ofördröjligen i afseende å försvaret träffa sådana anstalter, som fäderneslandets trygghet och ära kräfva»,

så skall en sådan vädjan icke förgäfvos ställas till Första Kammarens män. Men hvad jag särskildt ber att få framhålla, det är, att då dessa svenska qvinnor sammanslutit sig till föreningar för att öfver allt inom landet, hvar och en inom sin krets, verka för fosterlandet och söka väcka känslan för dess försvar; då de genom otaliga små bidrags insamlande dag efter dag, genom flit och genom besparingar småningom samlat i hop en summa af öfver 90,000 kronor, som de nu vilja öfverlemnna till regeringen för att dermed främja något med försvaret sammanhängande ändamål; då dessa qvinnor, hvilka icke ega och icke begära politisk rösträtt, handlat på detta sätt och äro beredda att äfven för framtiden fortsätta med samma fosterländska verksamhet, så utgör detta en lika enkel som kraftig protest mot den lära, som i senare tider börjat predikas af den moderna svenska radikalismen, nemligen att det skulle behövas politisk rösträtt för att vara fosterlandsvän, och egodelar för att anse sig ega något att försvara. Mot denna, af andra nationer med förakt tillbakavisade, men hos oss öppet predikade teori, att rättigheten att en gång hvart tredje år få afgifva sin röst vid riksdagsmannaval skulle vara det lifselixir, som kunde till lifvet återkalla fosterlandskärleken, är det, som den svenska kvinnoföreningens petition inlägger en lika värtalig som enkel protest. Jag anhåller, att petitionen i fråga måtte få åtfölja dagens protokoll.

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)*

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag har begärt ordet ännu en gång för att svara på några yttranden af friherre von Kræmer, angående det s. k. rena värnpligtssystemet. Han fäste särskild vikt vid ordet »ren» och sade, att ren värnpligt icke finnes. Det är visserligen sant, om man tager ordet i absolut mening. Det förhåller sig härmed på samma sätt som med L. O. Smiths absolut rena bränvin. Det finnes icke något absolut rent. Men då värnpligten är grunden för anskaffningen af hela den aktiva manskapsstyrkan, kalla vi den ren värnpligt. Det är en sådan värnpligt, som blifvit föreslagen i det s. k. generalsförslaget, ehuru äfven der med någon modifikation, men med uteslutande af såväl värfvad som indelt stam, allt enligt de grunder, som meddelades komiterade.

Jag har försvarat den indelta stammen så länge möjligt varit att på densamma bygga en god härordning. Men numera är den så undergräfd, att jag inser det vara omöjligt att vidare försvara densamma. Men deraf följer icke, att jag vill vara med om den värfvade stammen eller att vi utbyta det som återstår af indelningsverket mot värfvad stam, hvilken jag anser vara absolut förkastlig.

Jag skall nu bedja att med afseende på generalsförslaget och värnpligten få yttra några ord. Å sid. 12 i betänkandet säger utskottet: »Det synes för utskottet vara tydligt, att det på rättsmedvetandet väl grundade allmänna föreställningssättet, att den lagtvungna skyldigheten bör vara lika för alla, skulle lägga oöfverstigliga hinder i vägen mot en i denna riktning vidtagen reform, en reform, enligt hvilken, egentligen taladt, endast hälften af de värnpligtige skulle komma att användas till full militärtjänst.»

Anslag till
 arfvoeden åt
 fördelnings-
 intendentier,
 m. m.

(Forts.)

Jag frågar nu, är det någonsin möjligt för en general att ställa alla individer så, att de alla få löpa samma fara eller lida lika mycket ondt? Detta är absolut omöjligt. Han kan icke ställa alla i första linien. Nödvändigt är, att de i första linien stående hafva bakom sig en betydlig styrka, som förser dem med proviant och ammunition, förer bort de sjuke och sårade, som sköter trossen, ordnar depoterna, utgör reserv för första linien o. s. v. Är icke någon indelning förut gjord, blifver följden, att i första ledet de fysiskt bästa komma att blandas med de svagare. Är det då icke rättigare att från första stund på förhand se till, att de, som äro dugliga till strid, blifva ställda i första linien, och de, som äro mest lämpliga för trossen, blifva indelta på densamma?

Hvad beträffar proportionen mellan de olika linierna, vill jag nämna, att generalförslaget beräknat antalet stridande vid en mobilisering till 88,000 och antalet icke stridande till icke mindre än 22,000. Är det då rätt att ställa dessa senare bland de förre? Är det icke rättigare att taga ut de fysiskt svage, som dock äro till militärtjänst användbara, och placera dem vid trossen? Det är dessutom en falsk föreställning, att dessa i andra linien stående hafva goddaggar. Så är visst icke förhållandet. De få slita lika mycket ondt som de i första linien stående, ofta mera. De äro ofta mindre utsatta för fiendens kulor, men dem åligger att natt och dag, i alla väglag arbeta för att skaffa fram hvad som behöfves, att föra bort de sårade o. s. v. När man vet, att i krig antalet af dem, som blifva skjutna eller sårade, endast är en liten procent mot dem, som stupa af strapatser, bör man kunna inse, att det icke är just så lindrigt att stå i andra linien.

Tydligt är också, att de, som skola stå i främsta ledet, behöfva viss större öfning, som de, hvilka skola stå i andra ledet, icke behöfva. De behöfva förvärfva större vana att handtera vapen, större skjutskicklighet och manöverfärdighet. Derfor är det ock nödvändigt, att de få komma i åtnjutande af längre öfningstid. Detta är motivet till de två särskilda linierna.

Man kan säga, att mera rättvist vore att gifva alla lika öfning, och att andra liniens män ej lede skada af en fullständig öfning. Ja, det må vara sant. Men ett sådant tillvägagående har i ekonomiskt hänseende mot sig det, att derigenom på ett flertal individer kastas bort kostnader, som icke äro nödiga.

Hvarför tala om att den föreslagna värnpligten drabbar olika. Militärtjensten drabbar olika i alla fall. Den som är enögd eller halt är i alla händelser fri, oaktadt han åtnjuter samma skydd som andra. Qvinnor och barn äro äfven fria, oaktadt de hafva samma skydd som männen. Den absoluta jemlikheten skola vi icke tala om, då fråga är om praktiska saker.

Utskottet åberopar 1874 års komiterades yttrande derom, att grundsatsen af allas lika skyldigheter är den med värnpligtens idé mest öfverensstämmande. Ja, naturligtvis är det så. Men just därför, att man icke kan uttaga denna skyldighet af alla, har man ifrågasatt, att de, som af en eller annan anledning icke kunde göra krigstjänst och derfor befriades från värnpligt, skulle få betala, derest de voro i stånd dertill. Nu klandras detta, emedan en stor del icke kan betala. Det är alldeles på samma sätt som för närvarande med våra skatter

till stat eller kommun. En tredjedel, hälften, tre fjerdedelar betala icke, och hafva ändock samma fördelar, som de andra. De betala icke, därför att de icke hafva något, hvarmed de kunna betala. Detta kan icke hjälpas. Men att den, som kan betala, skall gå fri, det är orätt.

Friherre von Kræmer åberopade vidare det stora framsteg och de förbättringar, utskottets förslag innebär. Jag för min del — jag kan icke hjälpa det — kallar detta förslag ett lappverk. Det beröm friherren ger utskottet för artilleriets fördelning skall jag en smula granska, då den punkten förekommer, och hvad distriktsindelningen beträffar, skall jag derom tala, då vi komma dit.

En annau talare framhöll, hurusom i Schweiz hvarje karl vore skjutskicklig. Ja, det är just skjutskickligheten, som här i landet felas. Tag t. ex. fabriksarbetare och lät dem försöka skjuta. De äro rädda för geväret. Och man måste öfva dem ganska länge för att de skola kunna skjuta ett skott. Det är just detta, som gör skillnaden mellan en äkta och en oäkta soldat.

Herr Ekenman: Jag har, såsom kammaren torde finna, i utskottsbetänkandet lätit anteckna, att jag i vissa afseenden icke kan ingå på motiveringen till ifrågavarande förslag. Jag ber att få nämna, att denna min betänklighet afser hufvudsakligen den omständighet att, då jag vid föregående tillfällen såsom representant ansett mig pliktig biträda af Kongl. Maj:t framställda förslag, byggda på andra grunder, jag ansåg mig icke kunna i alla delar gilla hvad utskottet skrifvit, så mycket mindre som min mening om försvarets ordnande icke i allo blifvit tillgodosedd i förslaget.

Beträffande själfva saken är jag och har alltid varit vän af ett förbättradt, ett starkt försvar för vårt fosterland. Min ställning i denna fråga har för mig städse varit tydlig och klar. I främsta rummet har jag ställt en förbättring, ett stärkande af försvaret, och i andra rummet *sättet*, huru detta skulle åvägabringas. Försvarets system och grunder hafva för mig icke haft samma betydelse som utsigten att kunna vinna ett förbättradt försvarsväsen i allmänhet. När jag nu icke kunnat finna annat, än att i detta förslag, trots de anmärkingar som deremot blifvit framställda, finnas afsevärda fördelar, kan jag icke annat än på det varmaste yrka bifall till detsamma. Till detta mitt yrkande vågar jag anknyta en vördsam hemställan till de aktade och ärade herrar ledamöter i denna kammare och representationen i sin helhet, som haft åtskilligt i kritiskt hänseende att anmärka mot förslaget, nemligen den, om det icke ginge an att något litet mildra sitt klander, då det dock, såsom jag tror, måste erkännas att förslaget i hufvudsak är godt.

När dessa frågor föreligga till afgörande, kan jag för min del aldrig underlåta att tänka på hvad det ytterst gäller, ett värnande af fäderneslandet med dess fri- och rättigheter, med allt stort, högt och heligt, som detta dyra ord innebär.

Den dag, som i dag är, är oss gifven att fatta beslut i och afgöra frågan. Hvad framtiden innebär, veta vi icke. Lätom oss då *väl* begagna den tid, som oss är gifven. Det är med dessa få enkla ord, som jag vördsamt anhåller att få yrka bifall till förslaget.

Anslag till
anfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.

(Forts.)

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.

(Forts.)

Herr Borg: För att förkorta diskussionen angående ordnandet af landtförsvaret, afskrifning af grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären m. m. anhåller jag att få tillkännagifva min uppfattning af dessa frågor i ett sammanhang.

Det första jag dervid har att anmärka är, att Kongl. Maj:t icke heller delgifvit innevarande Riksdag någon allmän försvarsplan för riket, någon plan för ett kombineradt land- och sjöförsvaret, oaktadt knappast någon riksdag gått till ända utan att en dylik plan blifvit med mer och mindre styrka regeringen affordrad. Ingen fordran kan väl heller vara mera rättmätig än denna, enär på beskaffenheten af en försvarsplan både Riksdagens förtroende för regeringens insigt och initiativ samt Riksdagens benägenhet att lemna erforderliga medel för detta försvaret måste hvilas. Än i detta ögonblick ligger den frågan outredd, huruvida vårt lands försvaret bör byggas hufvudsakligen på armé eller flotta samt hur mycket af utgifterna för försvaret bör offras åt hvardera. Hittills har regering och Riksdag gifvit landtförsvaret brorslotten, men man är berättigad att, såsom herr Adelsköld den 17 mars 1891 yttrade i denna kammare, ställa i fråga, huruvida man ej bör grunda försvaret på krigsmaskiner, det vill säga på ett flytande försvaret, på örlogsfartyg, som kunna byggas i eget land och bemannas med våra utmärkta sjömän, hvilka, på samma gång de kunna hindra en fiende att föra in kriget i landet, fordra ett minimum af animalisk kraft mot den oerhörda massa af människor och dragare, som ett i alla händelser ofullständigt och otillräckligt landtförsvaret kräver. »Och jag är således», yttrade nämnde talare, »fullt och fast öfvertygad, att ett kraftigt sjöförsvaret utgör enda möjligheten att utestänga krig från våra landamänen».

»Våra föregående stora konungar Gustaf I och Karl XI hafva, såsom vi veta, egnat all omsorg åt sjöförsvaret, hvilket de ansågo som »rikets tryggaste förmur, dess värn och försvaret» och Sverige har också alltid, då vi haft en flotta, med heder gått ur striden. Och Gustaf II Adolf har yttrat: »Må svenskarne antingen skaffa sig herraväldet öfver Östersjön genom besittningen af dess kustländer — eller ock lemna allt, hålla en stark flotta, lägga sig inom sina svenska klippor och skär och lefva i landet sins emellan ense, då ingen skall dem lätteligen med fördel antasta.»

Jag känner ej, huruvida några nu lefvande militärsmän äro större än Gustaf I, Karl XI och Gustaf II Adolf; men hvad vi alla veta är, att Sveriges belägenhet är densamma som under nämnde regenter samt att sålunda, under förutsättning att våra östra och södra grannar ej utvecklats till stridsstyrka mer till lands än till sjös, Sverige, såvidt icke-fackmän kunna förstå, nu lika väl som på 1500- och 1600-talet borde söka sitt försvaret företrädesvis genom en passande flotta, tidsenliga kustbefästningar o. s. v. En lika varm fosterlandsvän som nämnde kungar och derjemte en af de skarpsinnigaste och i krigshistorien ryktbaraste män, som lefvat, John Ericsson, har ock uttryckligen uttalat den öfvertygelsen, att ett ändamålsenligt, efter landets natur och tillgångar lämpadt kustförsvaret skulle så hindra, försvåra och uppehålla fiendtliga angrepp, att vi i krig otvifvelaktigt finge vara i fred och ro »inom våra svenska klippor och skär», om vi icke sjelfva obetänksamt

blanda oss i striden. En regering borde därför, enligt min mening, anse det som sin första pligt att få denna fråga utredd, enär nationens sjelfständighet och välfärd kunna deraf bero. Så länge en dylik utredning saknas, torde man ej undra öfver, hvarken om förtroende för försvaret i sin helhet saknas eller om man är tveksam i afseende på lösryckta försvarsanordningars ändamålsenlighet och anslag af medel för deras genomförande.

Men äfven om förslagen angående partiella försvarsanstalter o. s. v. skulle kunna gillas utan att man egde en fullständig och öfversigtlig försvarsplan; äfven om man hade ett så stort förtroende för en regerings insigt och initiativ, att man i förlitande derpå samt med öfvertygelse om att dessa partiella försvarsreformer dock utgjorde eu nödvändig länk i ett försvarssystem, som regeringen uppgjort, ehuru den funnit lämpligt att hemlighålla det för nationens ombud — äfven i så fall måste man hysa stora betänkligheter att biträda ifrågavarande reformer, framför allt i närvarande ögonblick och det af statsekonomiska skäl, med hänsyn hvartill jag tillåter mig åberopa ett yttrande af herr H. Tamm, i hans reservation till statsutskottets utlåtande n:o 53 vid 1891 års riksdag, ett yttrande som han äfven i år upprepat och som väsentligen har tillämplighet också på nuvarande förhållanden. Herr Tamm sade bland annat: »De ökade kostnaderna för försvaret skulle egentligen komma att äfven de bäras af den i skatteväg mindre bärkraftiga delen af svenska folket, då genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag jordskatterna — 6,700,000 kronor — skola borttagas och budgeten löpa fara att i ännu högre grad än redan nu balansera på de osäkra beivringarna och sådana konsumtions-skatter, hvilka träffa den stora allmänheten, ej efter skatteförmåga, utan efter personlig konsumtionsförmåga. I den kongl. propositionen framhålles visserligen, att andra skatter framdeles kunna införas, men allt beror på af *hvad art* dessa äro. Den bebådade maltskatten — om än önskvärd i flera hänseenden — är äfven den en konsumtions-skatt på den stora allmänheten. En sådan skattepolitik kan ej uppehållas och bör det ej heller; deraf komma enligt min mening att följa allt för stora vådor för den lugna samhällsutvecklingens gång».

Ja, mine herrar, en så utomordentlig ökning af statsutgifterna — man beräknar den nu till 10 millioner kronor — som den föreslagna försvarsorganisationen dels genast, men i synnerhet genom sina konsekvenser skulle göra nödvändig, måste i sanning medföra *allt för stora vådor för den lugna samhällsutvecklingens gång*, vådor så mycket betänkligare, som det ytterliga skyddstullsystemet nedpressat nationens både produktions- och konsumtionsförmåga, hvarom framför allt den ovanligt stora arbetslösheten de sista åren, trots den fortsatta väldiga utvandringen, vittnar. Skattelindring genom den föreslagna försvarsorganisationen vinnes visserligen af ett fåtal, men flertalet blir så mycket mera tryckt af de nya skatter, som i stället måste upptagas utan att detta flertal, de mindre bemedlade, får hvarken ökad produktions- eller konsumtionsförmåga. Utsigterna tyda på motsatsen för Sverige, liksom för Tyskland, mönsterlandet.

Hade jag dock lyckats undkomma båda förutnämnda klippor, brist på försvarsplan och penningbrist, måste jag dock frukta att stranda på

*Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten.
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.

(Forts.)

ett beräkneligt blindskär, som heter *folkbrist*. Från många håll och ej minst från landets folkrikaste provins är känt, att jordbruket redan nu har svårt för att få tillräcklig arbetskraft: man ger sig in till städerna, men än mer ger man sig af till Amerika, hellre än att bli soldat, låt vara mot kläder, föda och 50 öre om dagen. Huru och till hvad pris man under sådana förhållanden skall kunna fylla arméns behof af manskap, lemnar jag åt herrar landtmän och militärer att grunda på. Det går dock sannolikt icke i längden att *köpa* folk till soldater, i fall man ej är rik som England; till och med der går likväl den trafiken numera ej rätt bra.

Men, antaget att vi egt en duglig försvarsplan samt tillräckligt penningar och folk, tror någon sakkunnig, att dessa soldater skola kunna bildas till nutida krigsduglighet på 90 dagar? *Det tror ingen sakkunnig i världen*; men med en sådan armé skulle likväl fosterlandet försvaras!

Hvad tror herr krigsministern sjelf om saken? Herr krigsministern sade nyss: »fem månaders öfning för den indelte rekryten är för liten». Han har ock i statsrådet yttrat, att systemet *stam* och *beväring* enligt nutidens militära förhållanden är *odugligt*; att *højandet af stammens styrka* stöter på nästan *öfverstigliga svårigheter*; att en *utsträckning af beväringsofningarna till 90 dagar* skulle blifva *svårare för den stora massan* än ett *helt års militärtjänst*; att en försvarsorganisation, byggd på en dylik dualism, skulle *förfela sitt mål, tryggandet af landets oberoende*, samt hämnna sig genom *onödig dyrköphtet*.

En mera mördande eld mot sin egen organisation har väl sällan någon krigsminister varit nog upprigtig att bestå.

Det enda af de nu framlagda förslagen, hvilket borde kunna komma i fråga, om man skall fortgå på den beträdda vägen för försvar, skatteafskrifning och skattelindring, är Andra Kammarrens reservanters (herrar *A. Persson, G. Eriksson, P. Ersson, O. Jonsson, I. Lyttkens, P. Persson, C. Persson och S. G. von Friesen*), ty i detta förslag rättar man åtminstone munnen efter matsäcken, som det heter, och inleder försigtigtvis icke riket på oberäknliga utgiftsvägar i en tryckt tid och med ovissa framtidsperspektiv. Redan reservanternas anmärkning, att stammen fortfarande som hittills skulle »till sin största del uppsättas på indelningsverkets grund» uttalar domen öfver förslaget. Vi skulle, enligt regeringens och utskottets förslag, kasta oss i ett utgifternas ginungagap för ett försvar, som ej vore tryggande för landets oberoende, men som derjemte bevarade till och med det utdömda indelningsverket!

För ett sådant ordnande af vårt lands försvar vill jag ej gifva min röst. Blir förslaget lag, har 1892 års Riksdag, enligt min öfvertygelse, gjort det ödesdigraste politiska felsteg, som vår historia i detta århundrade haft att anteckna och hvilket sannolikt skall som en svår mara hvilas öfver både det nu lefvande släktet och de närmast kommande.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, kommer jag att yrka afslag å såväl statsutskottets utlåtanden angående landtförsvaret, afskrifning af grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären som ock å lagutskottets utlåtanden n:is 32 och 33.

Herr Falk, Helmer: Jag skall icke yttra många ord. Af en ledamot i statsutskottet har framstälts några anmärkningar, som jag måste besvara för att man icke må tro att jag anser mig vederlagd.

Nämnde talare har sagt, att den vakanssättning, hvarom här är fråga, har sin förebild i den, som ifrågasattes år 1889. Så är icke förhållandet. De två vakanssättningarna äro ganska olika till sin grund. Jag gillar alldeles icke den, som föreslogs 1889, men den var åtminstone en *verklig* vakanssättning, emedan den icke var satt i något samband med utsträckning af *lindringen*, då deremot den vakanssättning, som utskottet här föreslagit, genom lindringens utsträckande till vakansafgiftens hela belopp, icke är någon verklig sådan, utan endast är ett *maskeradt efterskänkande* af hela rustningsbesväret.

Samme talare har äfven mot min uttalade fruktan för mindre god vård af hästarne vid de nya värfvade regementena, hvilka icke hafva stallrum, erinrat att dermed icke vore någon fara, enär hästarne skulle komma till depoterna. Jag förstår icke hvad han här menar med depot, ty några kronans depoter finnas icke. Meningen är ju att hästarne, åtminstone för närvarande, skola utackorderas hvar som helst på landsbygden, på enahanda sätt, som nu sker med kronprinsens husarregementes hästar; och därför måste ock om vården af nu ifrågavarande hästar gälla samma omdöme som om sist nämnda hästar.

Slutligen har samme talare, med afseende å mitt klander af att ifrågavarande 989 nummer infanteri ställas på vakans, sagt, att berörda åtgärd icke har någon betydelse vid *mobilisering*. Han medgaf emellertid, att den vid *strid* skulle vara af stor betydelse. Jag frågar, hvad menas med mobilisering, som icke afser strid? Denna åtgärd har den allra största betydelse, ty det är icke en småsak att nedsätta en redan förut allt för fåtalig nummerstyrka med ett så betydligt antal.

Äfven har sagts, att ifrågavarande rotar alldeles icke komma att försvinna, utan endast öfverflyttas till Norrland. Ja, kunde de verkligen dit öfverflyttas, och fråga vore om en utjemning af hela rotetalet, skulle jag mycket gerna vara med derom. Men man kan icke flytta rotar från Södermanland, Östergötland, Västergötland etc. till Norrbotten eller Jemtland. Utan absolut säkert är, att dessa rotar komma att försvinna, utan att någon garanti gifves för att de nummer, man önskar uppsätta i Norrland, verkligen *kunna* uppsättas.

Jag begagnar tillfället anmärka, att i utskottets betänkande icke finnes nämnt något om, huru förökningen i den norrländska stammen skall kunna åvägbringas. Samtalsvis har jag hört uppgifvas, att för utskottet föresväfvat tanken på att värfva den på samma sätt, som sker vid Vermlands fältjägarecorps. Jag vet ej, om så verkligen varit förhållandet, men jag anser det sannolikt. Jag ber att få säga, att jag tror att det icke finnes inom Riksdagen, knappast inom hela landet någon, som känner Vermlands fältjägarecorps bättre än jag, och illa vore det, om jag icke skulle känna denna corps, då jag i åtta år haft äran vara chef för densamma. Men just därför vet jag, att det är förenadt med den största svårighet att hålla corpsen fulltalig. Till yttermera visso ber jag att få upplysa om, att jag i min ficka har ett af kompetent person utfärdadt skriftligt omdöme, af innehåll att rekryteringen för närvarande icke kan uppehållas, åtminstone icke med

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)

Anslag till
 arfvoden åt
 fördelnings-
 intendentier,
 m. m.
 (Forts.)

mindre än att manskapets löner fördubblas. Under sådana förhållanden ber jag att få säga, att jag visserligen icke vet huru en sådan förökning som den föreslagna skall kunna utföras, men att jag skall med glädje votera om det vore dubbla summan för att få ifrågasvarande stamtrupper till stånd. På bekostnad af indelta infanteriets numerär får det likväl icke ske.

Som en ärad talare nämnt några ord om indelningen i fördelningsområden såsom ett betydande framsteg i utskottets förslag, så ber jag att få erinra derom, att utskottet ingalunda framställt något *förslag* härutinnan. Vid betänkandet finnes allenast fogad en promemoria, som utvisar indelningen, sådan utskottet tänkt sig densamma. Mot densamma har jag icke något att erinra. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på, att en ändring af indelningen i fördelningar kan Kongl. Maj:t göra å administrativ väg hvilken dag som helst utan att fråga Riksdagen till råds. Bästa beviset derpå är, att för tre år sedan ändrades indelningen så, att i stället för fem fördelningar blef sex, utan att Riksdagen derom hördes. Att utskottet berört frågan om indelningen, är således alldeles öfverflödigt.

Jag vill ytterligare säga några ord om vakanssättningen. Om det verkligen gäfves någon garanti för att det komme att stanna vid hvad här är föreslaget, skulle jag möjligen kunna finna mig deri. Men I torden finna, mine herrar, att detta är första steget till upplösning af stammen, af den egentliga kärnan i vårt försvar, och detta första steg måste ovilkorligen komma att efterföljas af det andra, tredje o. s. v. Sedan de skånska kavalleriregementena efterskänkts, kommer turen otvifvelaktigt till de öfriga kavalleriregementena och sedan till infanteriregementena. En gammal erfarenhet, som många gånger bekräftats, är, att *ett* steg, taget i en viss riktning, äfven om det sedermera erkännes hafva varit oklokt och förkastligt, drager med sig ett andra, tredje o. s. v., och vanligen åberopas det första steget såsom skäl för det följande.

Jag ber de ärade ledamöterna af denna kammare, hvilka äro kallade att besluta i den viktiga fråga jag här har berört, att besinna hvilket ansvar som med detta beslut är förenadt.

Friherre von Kræmer: Blott några få ord! Friherre Leijonhufvud har emot mina anmärkningar rigtat genanmärkningar, affattade med den vanliga skicklighet, som utmärker denne talare, med hvilken jag i så många hänseenden sympatiserar, fastän vi i det förevarande fallet äro af olika åsigt.

Friherre Leijonhufvud har först och främst sagt, att det vore föga tänkbart att det svenska folket skulle hafva något emot att de värnpliktige delades på en första och en andra linie, af hvilka den andra visserligen skulle hafva ett mindre ärofullt uppdrag, men deremot icke vara utsatt för så många faror, om än mödorna icke blifva mindre. Friherre Leijonhufvud hyste härom inga tvifvel och utgick från den förutsättningen, att indelningen skulle ske i krig. Ja visst, i *krig* skulle alldeles säkert ingen ens tänka på att göra någon som helst invändning mot hvad som helst. Här är dock fråga om fredsförhållanden, och jag undrar, om folket då skulle med tålmod åse, huru en

sådan nämnd, sammansatt af tre utaf regeringen utsedde och två »folkvalde» ledamöter, godtyckligt uppdelade nationens ungdom i dessa två kategorier.

Frågan är, som sagdt, blott om systemets rättvisa i fred, och i detta hänseende vågar jag påstå, att intet mera rättvist skulle kunna åstadkommas än hvad som uppnåddes, om beväringens öfningstid utsträcktes till 90, kanske 120 dagar för *alla* och för öfrigt de, som behöfdes för ständigt tjenstgöring, anskaffades på frivillighetens väg. Men denna frivillighetens väg heter, såsom friherre Leijonhufvud kallade den, legning.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att något ingå på det personliga och fråga den ärade talaren, om icke han sjelf under en lång följd af år varit legd, liksom äfven jag varit det under 21 år, och om vi icke, oaktadt vi varit legda, fullgjort våra skyldigheter.

Herr Borg har följt den vanliga taktiken att, när det är fråga om förbättringar i vårt landsförsvar, påyrka förbättringar af sjöförsvaret. Jag tror dock att ingen tviflar på, att, om här hade yrkats sjöförsvarets stärkande, han då skulle hafva begärt förbättringar af landförsvaret.

För öfrigt är nog sjöförsvaret af ofantligt stort värde för oss med våra långa kuster. Men jag hemställer till herrarne, om någon kan tro det vara möjligt att nu för tiden, då stormagterna bygga så ytterligt dyrbara fartyg, ett litet land som Sverige skulle kunna åstadkomma ett tillräckligt antal tillräckligt kraftiga krigsfartyg för att vi skulle kunna möta en fiende på öppna hafvet? Jag läste här om dagen i tidningarna, att man nu i England nybyggt ett pansarfartyg, »Empress of India», för en kostnad af något öfver 11,000,000 kronor. Hvart skulle det taga vägen, om vi skulle försöka bygga sådana fartyg?

Förbättringar i vårt skärgårds- och minförsvar är jag naturligtvis i likhet med herr Borg gerna med om, men dertill måste vi inskränka vårt sjöförsvaret. Sjöförsvaret är numera så godt som en blott penningaffär, och till hafgående sjöförsvaret hafva vi icke råd.

Herr Borg kom vidare in på statsfinansiella frågor och antydde i enlighet med en artikel, som stått i en daglig tidning, utan att han dock citerade den, att det föreliggande förslaget skulle vara ytterst dyrbart, i det att detsamma skulle medföra en ökad kostnad af 10,000,000 kronor om året. Om man emellertid i detalj undersöker den omnämnda tidningsartikeln, finner man, att der bland de ökade försvarskostnaderna äfven upptagits utgifterna för afskrifning af grundskatterna. Det är dock väl orättvist att, emedan grundskatteafskrifningen blifvit sakt i sammanhang med försvarsfrågan, inräkna de utaf afskrifningen orsakade kostnaderna bland kostnaderna för försvaret. Sak samma med »lindringen» i rustnings- och roteringsbesvären. Båda delarne äro skatte-reformer, ej förbättringar i försvaret.

Vi blifva utan folk, sade ytterligare den nyss nämnde talaren. Han menade väl, förmodar jag, det gamla skälet, att emigrationen skulle ökas i så oerhörd grad. Denna emigration tror jag dock beror af helt andra skäl, och om det kan påvisas att något flera utvandra i beväringens åldern, tror jag detta beror på att detta är den ålder, då menniskan

*Anslag till
arfvodens åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.
(Forts.)*

Anslag till
arfvoden åt
fördelnings-
intendenten,
m. m.

(Forts.)

är rörligast; sedan kommer en tid, då hon blir rotfast som gräsen, som det står i Frithiofs saga, och stannar der hon är. Jag frågar för öfrigt: hur är det i Norge, der man har det der idealsystemet? Der är som bekant emigrationen ännu större än hos oss. Och jag hemställer vidare, om ej emigration pågår från England, der man ju icke har någon värnpligt alls. Nej, emigrationen betingas, som sagdt, af helt andra orsaker än värnpligten, den betingas framför allt af större utsigter till bergning.

En glädje beredde mig herr Borg, då han sade att, enligt hans öfvertygelse, 90 dagar icke vore tillräckliga, utan att han ville hafva 150. Tackar så mycket! Gerna för mig, om blott herr Borg kan genomdrifva det. Stort längre tror jag dock icke att man bör gå.

Slutligen har herr Falk åter angripit förslaget om sättande på vakans af 989 rotar vid indelta infanteriet. Han ansåg fortfarande, att dessa rusthåll och rotar skulle komma att försvinna. Jag kan icke förstå, huru han kan föreställa sig något sådant. Med vakansafgifterna skulle på frivillighetens väg uppsättas volontärer och annat manskap, som kunde utbildas sig till underbefäl vid de tre nordligaste corpserna och Vesternorrlands beväringssbataljon. Att dessa nummer skulle försvinna från indelta infanteriet är naturligt, men då de icke behöfvats der, måtte de väl vara bäst använda vid sjelfva ingångsporten till vårt land. Herr Falk ansåg att man icke får några andra i stället. Om dessa rotar, som hafva, enligt 1885 års taxa, ett mycket högt värde, sättas på vakans, så blir tillgänglig en summa af 161,690 kronor. Nå väl, hvarför skulle den icke räcka till att sätta upp 1,159 nummer? Om man tager de aflöningsvilkor, som gälla för gardena, eller städja 10 kronor och 6 kronor i månaden eller 82 kronor om året, gör det i rundt tal 85,000 kronor. Skulle då icke 161,960 kronor vara tillräckliga? Hvad Vermlands fältjägarcorps angår, vågar jag icke bestrida herr Falks uppgifter. Han har dervid större erfarenhet. Tager man åter 1883 års särskilda utskotts beräkningar i detta hänseende till grund, så föreslogs deruti åt hvarje man 120 kronor. Multiplicerar man det med 1,159, så får man 139,080 kronor. Det räcker således ändå till. Jag tror således icke, att det är otänkbart att erhålla det beräknade antalet soldater der uppe i Norrland för dessa medel.

Jag skulle ännu hafva mycket att tillägga, men jag tror icke att mina ord kunna inverka på någons öfvertygelse; och dessutom har nog hvar och en redan bestämt, huru han skall rösta i denna fråga. Jag önskar blott en sak, och det är att vid det slutliga afgörandet Nelsons gamla lösen måtte gälla: att hvar man måtte göra sin pligt! Det tillhör icke mig att säga, hvaruti denna består, men det önskar jag blott, att hvar man måtte tänka på *det helas* vigt och deremot väga sina möjliga *detalj*-betänkligheter, och, sedan man sålunda rotfast sin öfvertygelse — göra sin pligt! Vare sig han sedan finner sig böra rösta i den rigtning jag här förordat eller icke.

Herr Wærn: Jag vill blott tillkännagifva till protokollet att, huru varm vän jag än är af försvarets stärkande, jag omöjligen kan rösta för ett förslag, som står i ovilkorligt samband med hvad jag

anser för en orättvisa, nemligen grundskatternas afskrifning och öfverflyttandet af motsvarande börda på andras skuldror.

*Anslag till
arfooden åt
fördelnings-
intendenter,
m. m.
(Forts.)*

Herr Treffenberg: Som, om jag icke hörde orätt, herr Borg endast afgaf ett löfte att han ämnade yrka afslag på samtliga de kongl. propositionerna jemte de respektive utskottsbetänkandena, men han, om jag icke misstager mig, icke gjorde allvar af denna hotelse, i det att han icke framställde något formligt yrkande om afslag på den nu föredragna punkten, så och då också jag ämnar rösta för afslag på alla de ifrågavarande kongl. propositionerna och utskottsbetänkandena, ehuru, såsom herrarne lätt kunna föreställa sig, på helt andra grunder än herr Borg, nemligen de grunder, som af den näst föregående talaren antyddes — sambandet mellan försvars- och skattefrågorna — nödgas jag yrka afslag å den föredragna punkten, och förbehåller jag mig att motivera detta yrkande, då vi komma till behandlingen af skattefrågan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande moment hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande blef, på framställning af herr talmannen, uppskjuten till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 3.19 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
